

UNIVERSITÉ DE COPENHAGUE

**CAHIERS
DE
L'INSTITUT DU MOYEN-ÂGE GREC ET LATIN**

83

Centre for the Aristotelian Tradition

Saxo Institute

2014

Anonymus Oxford, Commentary on De interpretatione 1
(MS Oxford, BodlL Can. misc. 403, ff. 31ra–34vb)
Ana María Mora-Márquez (FLoV, University of
Gothenburg)

The manuscript

The commentary on the *De interpretatione* whose first five *lectiones* are presented in this partial edition is found in the manuscript:

O = Oxford, Bodleian Library, Canonici miscellaneous 403 (13th/14th), ff. 31ra–55vb.

Incipit (f. 31ra): Dupliciter contingit significare rem: contingit significare rem ut rem, sive ut est res; contingit significare actum ut rem ...

Explicit (f. 55vb): Expliciunt notule supra librum Peryarmenias compilate a Magistro Roberto, etc. etc. etc. amen amen amen amen. (The name was added by a later hand; see Lewry, *op. cit.*, 28)

The codex, which is a compilation of commentaries on Aristotle's *Organon*, has been thoroughly described by R.M. Thomson, P.O. Lewry and D. Piché.¹ In addition to the *Notulae supra librum Perihermeneias*, it contains commentaries on: *Isagoge* (ff. 1ra–10vb and 13ra–14rb),² *Praedicamenta* (ff. 15ra–30rb),³ *Analytica Posteriora*

---

¹ See R.M. Thomson, *Catalogue of Medieval Manuscripts of Latin Commentaries on Aristotle in British Libraries*. I: Oxford (Turnhout 2011), 95–7; P.O. Lewry, *Robert Kilwardby's Writings on the Logica Vetus* (Oxford 1978, unpublished dissertation), 24–31; D. Piché, *Le problème des universaux à la faculté de Paris entre 1230 et 1260* (Paris 2005).

² Edition and study by D. Piché, in *Le problème des universaux*. This commentary is identical with the commentary on the *Isagoge* in MS Cambridge, Peterhouse 205 (13th) ff. 1ra–10rb.

(ff. 56ra–132vb),⁴ *Analytica Priora* (ff. 134ra–181ra),⁵ *Topica* (ff. 182ra–221rb) and *Sophistici Elenchi* (222ra–255va).⁶ Regarding the commentary on the *De interpretatione*, it seems that the commentary on book II (ff. 46vb–55vb) does not have the same origin as the commentary on book I,⁷ but without a study of the whole text it is not possible to confirm this claim.

The commentary

The *Notule supra librum Perihermeneias* is likely to be the bad copy of a *reportatio*⁸ (i.e. the notes of the oral teaching (the *lectiones*) given by a master of arts, without any subsequent editorial work by the master). That it is a *reportatio* is suggested by the generally poor quality of the prose, as well as by the use of the first person in at least ten occasions (2 times *dico*, 5 times *dicam*, 2 times *dicimus* and 1 time *dicamus*). That it is not the archetypical text⁹ is

---

³ This commentary is partially identical with the commentary on the *Categories* in MS Cambridge, Peterhouse 205 (13th) ff. 10va–20va. They differ in the commentary on the *Postpraedicamenta*, the one in the Cambridge manuscript being, according to Lewry, a revision of Kilwardby's commentary on the *Postpraedicamenta*. Cf. Lewry, *Robert Kilwardby's Writings*, 96–111.

⁴ From *lectio* 4 on (f. 104ra), the commentary is identical with the anonymous commentary on the *Posterior Analytics* found in MS München, Clm. 14460, ff. 214va–238vb. Cf. Piché, *Le problème des universaux*, 18.

⁵ From f. 174rb to f. 181ra the commentary is identical with Robert Kilwardby's commentary on the *Prior Analytics* in MS Cambridge, Peterhouse 205 (13th) ff. 85ra–135rb. Cf. Piché, *Le problème des universaux*, 18.

⁶ The last two *lectiones* (ff. 253vb–255va) are identical with the final part (ff. 191rb–193ra) of the commentary on the *Sophistical Refutations* found in MS Cambridge, Peterhouse 206, ff. 134ra–193ra (SE48). The latter is also found in MSS Barcelona, Archivo de la Corona de Aragón Ripoll 109 (14th) ff. 310ra–315rb (fragm.), attributed to Robertus de Aucumpno (cf. Lohr, *Traditio* 29 (1973) 97–98); and Paris, Mazarine 3489 (13th) ff. 1ra–46va, attributed by a later hand to Robert Kilwardby. Cf. Piché, *Le problème des universaux*, 20.

⁷ Cf. Lewry, *Robert Kilwardby's Writings*, 121–133.

⁸ This is certain for at least the *lectiones* concerning *Int.* 1–3, which I have checked.

⁹ This one is either lost, has not been found, or never existed, particularly if it is true that the commentary is of composite nature.

evident from the many omissions and repetitions that are typical of copyists.

As a *lectio*-commentary, the Oxford commentary is comparable in genre with the commentaries on the *De interpretatione* by Nicholas of Paris (two recensions **M** and **V**),¹⁰ Pseudo-Johannes Pagus¹¹ and Robert Kilwardby.¹²

As is usual for *lectio*-commentaries, the commentary is divided into a set of *lectiones* that correspond to a thematic division of the *De interpretatione*. In the Oxford commentary, each *lectio* contains a paraphrase (*continentia*), an explanation of Aristotle's order of exposition (*ordo*) and a set of questions. This *lectio*'s structure is rather different from the one we find in Ps.-Pagus, but closer to those in Nicholas and Kilwardby. Ps.-Pagus's *lectiones* on chapters 1–3 are divided into *Sententia in generali*, *Sententia in speciali*, *Quaestiones*, *Littera* and *Notabilia*, very few questions are raised in each *lectio* and most of the *lectio* is occupied with very extensive *sententiae* and *litterae*. The first *lectiones* in Nicholas' and Kilwardby's commentaries contain in their turn *divisio*, *continentia*, *ordo* and *quaestiones*. Finally, AnOx's *lectiones* do not have an explicit *divisio* and go rather briefly over the *continentia* and the *ordo*, spending most of the time in the presentation and discussion of the questions. Let me illustrate this with the case of the *lectio* 'Sunt ergo ea etc.':¹³

¹⁰ MSS Vaticano, Biblioteca Apostolica, Vat. lat. 3011 (14th) ff. 21vb–34vb (= **V**); München, Bayerische Staatsbibliothek Clm. 14460 (14th) ff. 62ra–100vb (anon.) (= **M**). Partial edition in H. Hansen and A.M. Mora-Márquez, 'Nicholas of Paris on Aristotle's *Perihermeneias* 1–3', *CIMAGL* (2011) 1–88.

¹¹ MSS Padua, Biblioteca Universitaria 1589, ff. 69ra–93va (= **P**); Palermo, Biblioteca comunale 2 Qq. D. 142, ff. 37ra–51va (book I).

¹² Unpublished edition by P.O. Lewry from MSS Madrid, Biblioteca Universitaria 73 (13th) ff. 44ra–66va; Cambridge, Peterhouse 206 (13th) ff. 13va–21ra; and Venezia, Biblioteca Marciana L.VI.66 (13th) ff. 2r–18v. I am thankful to Alessandro Conti for having given me access to Lewry's edition.

¹³ There is no *lectio* 'Sunt ergo ea quae sunt in voce etc.' in Ps.-Pagus.

	Nicholas of Paris M	Nicholas of Paris V	Robert Kilwardby	Anonymus Oxford
Lectio 'Sunt ergo ea quae sunt in voce ...'	<i>Divisio Sententia Ordo Quaestiones</i>	<i>Divisio Sententia Quaestiones Ordo</i>	<i>Divisio Continentia (including sufficientia et ordo) Quaestiones</i>	<i>Continentia Ordo Quaestiones</i>

Table 1: Structure of the *lectio* 'Sunt ergo ea quae sunt in voce etc.'

Moreover, AnOx divides *De interpretatione* 1 into more *lectiones* than what we find in comparable commentaries:

	Ps.-Pagus	Nicholas of Paris (M)	Nicholas of Paris (V)	Robert Kilwardby	Anonymus Oxford
Prooemium / 'Primum oportet constituere ...'	4	9	9	9	8
				10	7
'Sunt ergo ea quae sunt in voce ...'	--	12	9	8	11
'Est autem quidam intellectus ...'	--	--	--	--	7

'Huius- modi autem signum hircocervu s ...'	--	--	--	4
--	----	----	----	---

Table 2: Division of *De interpretatione* 1 into *lectiones* and number of questions per *lectio*.

Hence, AnOx's commentary presents us with a more extensive and detailed analysis of the chapter, which he divides into five *lectiones* with 37 questions in total, against Ps.-Pagus, who has only one *lectio* with four questions, Nicholas, who divides it into two *lectiones* with 21(M)/18(V) questions in total, and Kilwardby, who divides it into three *lectiones* with 27 questions in total. This, in addition to the fact that the questions in AnOx are more extensively discussed, could suggest that the Oxford commentary is the latest of the five, a suggestion that will be given further, although not decisive, support in the pages to follow.

Finally, there are few explicit references in the text and they are limited to the ancient and late-ancient authorities of Aristotle, Manlius Boethius and Priscian:

l. 1	Prisc. <i>Inst. gramm.</i> II.22–32 (ed. Hertz, 56–62) Boeth. <i>In Cat.</i> PL160A
l. 2	--
l. 3	Arist. <i>de An.</i> III.8.431b29–432.a1 Arist. <i>de An.</i> II.4.415a23–b7 Arist. <i>Met.</i> I.1.980b1–25 Arist. <i>EN</i> II.1.1103a20–26
l. 4	Prisc. <i>Inst. gramm.</i> VIII.I.1 (ed. Hertz, 369) Arist. <i>de An.</i> III 7-8?; cf. Bonaventura, <i>In sent.</i> 3, xxxvii d.1

1. 5	Boeth. <i>in Perih.</i> ² (ed. Meiser, 50) Boeth. <i>in Perih.</i> ² (ed. Meiser, 50–52) Boeth. <i>in Perih.</i> ² (ed. Meiser, 51) Arist. <i>Int.</i> 5.17a10 – 13 Arist. <i>APr.</i> I.15.34b24
------	--

Table 3: References to Aristotle, Boethius and Priscian

The questions and some points of doctrine

The following table contains the questions about *De interpretatione* 1.16a1–9 raised by Nicholas of Paris, Robert Kilwardby and AnOx. The table is organized according to six more general questions that cover the discussions with which these authors were concerned:

- A) The question about the unity of the science of the *De interpretatione* (cf. Boethius, *In Perih.*² (ed. Meiser, 3–13)).
- B) The question about the number, sufficiency and order of the notions that this science is to determine. This question is related to *Int.* 1.16a1–2: ‘Primum oportet constituere quid sit nomen et quid verbum, postea quid est negatio et adfirmatio et enuntiatio et oratio.’ (Boethius’ translation, 5:3–4).
- C) The question why vocal sounds (*voces*) and written words (*littera*) are the linguistic signs *per excellence*.
- D) A question about the phrase ‘ea quae sunt in etc.’ in Aristotle’s treatise (cf. Boethius, *In Perih.*² (ed. Meiser, 32–33)).
- E) The question about the opposition between natural signs and conventional signs. This question is related to *Int.* 1.16a5–8: ‘Et quemadmodum nec litterae omnibus eadem, sic nec eadem voces; quorum autem hae primorum notae, eadem omnibus passiones animae sunt, et quorum hae similitudines, res etiam eadem.’ (Boethius’ translation, 5:6–9). And finally,

F) the question about the number, sufficiency and order of the elements introduced by Aristotle in the famous passage *Int.* 1.16a3–4: ‘Sunt ergo ea quae sunt in voce earum quae sunt in anima passionum notae, et ea quae scribuntur eorum quae sunt in voce.’ (Boethius’ translation, 5:4–6)

Of these general questions, only C) is not directly related to the Aristotelian text or to Boethius’ commentaries, but seems to be peculiar to the medieval discussions on this chapter.

Nicholas of Paris (M)	Robert Kilwardby	Anonymus Oxford
<i>Lectio ‘Oportet constituere etc.’</i>	<i>Prooemium + lectio ‘Oportet constituere etc.’</i>	<i>Prooemium + lectio ‘Oportet constituere etc.’</i>
A) <De unitate scientiae>	A) <De unitate scientiae>	A) <De unitate scientiae>
Q.1 (V1) ... cum doctrina de enuntiatione non contineatur sub hac parte vel alia, videtur quod non sit de integritate logices.	Q.1 Quaeritur utrum de enuntiatione possit esse scientia tamquam de subiecto.	Q.1 ... Quaestio prima posset esse de unitate huius scientia, qualiter sit scientia una.
Q.2 (V2) Quaeritur ... qualiter differat dicibile incomplexum prout de ipso in hoc libro determinat et in	Q.2 Dubitatur utrum aliqua ars separata debuit tradi de enuntiatione ab arte tradita de syllogismo in libro <i>Priorum</i> .	Q.2 ... Hoc idem videtur aliter, quod non sit scientia una haec, quia in libro <i>Praedicamentorum</i> agit Aristoteles de eo cuius nomen est, in libro autem isto agit de nomine

<p>libro <i>Praedicamentorum et in libro Priorum et Topicis et Posteriorum.</i></p> <p>Q.4 (V2) De diversitate dicibilis incomplexi in libro <i>Praedicamentorum et hoc quaeritur. Dicit Boethius quod determinatur hic de vocibus prout significant intellectus, in libro <i>Praedicamentorum</i> prout significant res. Sed apparet quod haec diversitas nulla sit ...</i></p>	<p>Q.3 Sequitur quaerere si ars separata tradi debeat in terminis concernentibus res determinati generis vel non. (+ quaestio super terminos transcendentis)</p> <p>Q.4 Sequitur quaerere an scientia hic tradita de enuntiatione debeat multiplicari penes multiplicationem ipsorum generum.</p>	<p>inquantum est nomen.</p> <p>Q.3 Similiter in libro magni voluminis agit Priscianus de nomine inquantum nomen est ... videtur quod in scientia alia et alia determinetur quod nomen inquantum nomen est et verbum et compositio ex hiis, id est enuntiatio. Et sic non debent in una parte determinari.</p> <p>Q.4 Sic est quod in doctrina determinatur de enuntiatione inquantum est in genere et non inquantum trahitur ad aliquam specialem materiam. Similiter in libro <i>Priorum</i> ... Sic videtur quod non sit sufficienter tradita</p>
--	---	---

		<p>scientia de enuntiatione in illa doctrina in qua determinatur de enuntiatione inquantum est in genere ...</p> <p>Q.5 Et sic consonat istud quod in commento <***> [significabit] de vocibus significantibus res, in libro autem <i>Perihermeneias</i> determinatur de vocibus inquantum significant intellectus. ...</p> <p>Q.6 ... Sicut contingit dicibile incomplexum dupliciter considerari, ... sic[ut] dicibile complexum; ... sic[ut] videtur quod alia doctrina sit de dicibile [in]complexum secundum quod</p>
--	--	--

<p>B) <De numero, ordine et sufficientia eorum quae enumerantur in prooemio></p> <p>Q.3 Cum hoc dicibile "substantia" sit nomen, ..., et sic de aliis de quibus determinatur in libro <i>Praedicamentorum</i>, videtur quod ratione communitatis prius debuisset determinare de nomine quam de illis.</p> <p>Q.5 (V6) Cum in scientia priore, sc. in grammatica,</p>	<p>B) <De numero, ordine et sufficientia eorum quae enumerantur in prooemio></p> <p>Q.5 Primum dubitabile de primo verbo sic: nullus supponens de aliquo quoniam est et quid est constituit illud; ... ergo nullus sciens constituit suum subiectum vel partes eius.</p> <p>Q.6 Sed nunc quaeritur quare non supponit nomen et verbum, cum possent supponi a</p>	<p>significat rem per modum rei; non autem est sic.</p> <p>Q.8 De unitate huius libri... Et videtur quod male intitulum in hunc modum (i.e. <i>De interpretatione</i>) ...</p> <p>B) <De numero ordine et sufficientia eorum quae enumerantur in prooemio></p> <p>Q.7 Videtur quod ista doctrina debeat praecedere scientiam <i>Praedicamentorum</i>; ... "nomen" univocum, quare scientia de nomine minor erit, et ita prior[i].</p> <p>Q.9 Quaeritur ... propter quid enuntiatio sic tractatur et sic recipit distinctionem</p>
---	---	--

<p>determinatum sit de nomine et verbo, ... videtur quod logicus debet supponere nomen et verbum et non constituere.</p> <p>Q.6 (V7) Et etiam quaeritur propter quid non constituat alias partes orationis quemadmodum nomen et verbum.</p> <p>Q.7 (V4) Videtur quod auctor praemittat prooemium primi deminutum, cum non faciat mentionem de oppositione in prooemio prout determinabit in primo.</p> <p>Q.8 (V8-9) Dubitatur etiam de ordine eorum quae tanguntur in prooemio. ...</p> <p>Q.9 Et iuxta hoc</p>	<p>grammatico.</p> <p>Q.7 Sed tunc dubitatur, quia subicibilia et praedicabilia supponi possent ex libro <i>Praedicamentorum</i>, qui est de ordinabilis, quare non?</p> <p>Q.8 Consequenter quaeritur hic quare non dat hic intentionem suam sicut in <i>Prioribus</i> ... (+ quare non dicit ibi (i.e. in <i>Prioribus</i>) "Primum oportet constituere quid terminus et enuntiatio ...")</p> <p>Q.9 Dubitatur postea, cum prius determinet de voce quam de nomine, quare dicit "Primum oportet constituere quid nomen, etc."</p>	<p>librorum et non sic est scientia syllogismi. (i.e. simpliciter et secundum quid)</p> <p>Q.10 Cum logicus debeat supponere a grammatico quid est nomen, quid verbum, quid oratio, ... ergo male dicit hic "constituendum ..."</p> <p>Q.11 Quaeritur propter quid non dicit quod oportet determinare quid oppositio et quid consequentia ...</p> <p>Q.12 Quaeritur de ordine suarum partium quae in prooemio enumerat enuntiationem et deinde orationem. ... videtur quod in prooemio prius deberet enumerari enuntiatio quam nomen et verbum.</p>
--	---	---

<p>potest quaeri quare non praeposterat nomen et verbum, ut diceret: "Primum oportet constituere quid verbum et quid nomen", sicut praeposterat cetera.</p>	<p>Q.10 Dubitatur consequenter de numero et sufficientia eorum quae enumerantur in hoc prooemio; nihil enim tangit de oppositione et consequentia, de quibus exequitur postea.</p> <p>Q.11 Dubitatur consequenter de huiusmodi enumeratione in prooemio, an sit secundum viam generationis, an secundum viam resolutionis.</p> <p>Q.12 Sed tunc sequitur quaestio quare non est utraque secundum viam unam, et quare magis secunda via resolutionis quam prima.</p> <p>Q.13 Ultimum dubitatur hic de</p>	<p>Q.13 Praeponit affirmationi negationem, ... tunc male praepreordinatur in prooemio negatio affirmationi.</p> <p>Q.14 Sic est quod grammaticus definiendo quid nomen et quid verbum primo determinat <de dictione> ... Quaeritur ergo propter quid non similiter faciat dialecticus.</p> <p>Q.15 Posset esse quaestio [quare] de hoc <quod> ipse dicit quod primum oportet constituere quid nomen, quid verbum. ... ante haec oportet constituere communia nominis et verbi et definire.</p>
---	--	--

<p>ordinatione affirmationis ad negationem.</p> <p><i>Lectio 'Sunt ergo ea etc.'</i></p> <p>C) <Propter quid sensibile auditus></p> <p>Q.8 Quaeritur propter quid per vocem intellectus repraesentatur potius quam per aliud sensibile signum.</p>	<p>ordinatione affirmationis ad negationem.</p> <p><i>Lectio 'Sunt ergo ea etc.'</i></p> <p>C) <Propter quid sensibile auditus></p> <p>Q.4 Quaeritur postea propter quid passio sive intellectus significatur per obiectum auditus sicut per vocem, et per obiectum visus sicut per litteram, et non per obiectum aliorum sensuum, et propter quid per quaedam eorum obiecta, et non per obiecta simpliciter.</p>	<p><i>Lectio 'Sunt ergo ea etc.'</i></p> <p>C) <Propter quid sensibile auditus (et visus)></p> <p>Q.1 ... propter quid magis ista duo (sensibile visus et sensibile auditus) imponuntur ad significandum quam sensibilia aliorum sensorum.</p> <p>Q.2 ... quaestio fit propter quid magis hoc sensibile visum (<i>i.e. figura</i>) quam aliud.</p> <p>Q.3 Quaestio est ... propter quid magis hoc sensibile sensus <auditus> (<i>i.e. vox litterata</i>) quam aliud.</p> <p>Q.5 Videtur quod</p>
---	--	---

<p>D) <De littera 'ea quae sunt in ...'></p> <p>Q.3 (V3) Quaeritur ad expositionem, quare potius dicat "et ea quae scribuntur sunt notae eorum quae sunt in voce" quam "litterae sunt nota".</p> <p>E) <Naturaliter vs. non naturaliter></p> <p>Q.4 (V6) ... dubitatur, quoniam scientia solum est de impermutabilibus, ..., cum litterae et voces litteratae diversae sint apud diversos, et ita permutabiles, de his non potest esse scientia.</p> <p>Q.5 (V4) Dubitatur</p>	<p>E) <Naturaliter vs. non naturaliter></p> <p>Q.3 Quaeritur postea super hoc quod dicit quod voces non sunt eadem nec litterae apud omnes, quia haec vox "homo", a quocumque proferatur, eadem est, ...</p>	<p>falsum dicat quod voces sunt notae passionum, sed deberet dicere quod species.</p> <p>D) <De littera 'ea quae sunt in ...'></p> <p>Q.4 Quaestio est de hoc quod ipse dicit "sunt ergo ea quae sunt in voce" et non dicit "voces sunt notae etc."</p> <p>E) <Naturaliter vs. non naturaliter></p> <p>Q.6 Quaestio est utrum vox significet naturaliter <aut> ab impositione. ...</p> <p>Q.9 Ipse dicit quod res et intellectus sunt idem, voces autem et figurae non sunt eadem. Sed quod voces sint eadem ostenditur ...</p>
--	---	---

<p>etiam super hoc quod appellat intellectus “passiones animae”. ...</p> <p>Q.6 Dubitatur etiam <super hoc quod dicit> quod huiusmodi passiones animae sive intellectus sunt a natura. Hoc videtur esse falsum.</p>		<p>Q.10 Videtur quod ... sit falsum ... quod voces non sit eaedem, quia videtur quod sint eaedem. ...</p> <p>Q.11 Videtur quod sit falsum quod res sint eaedem ...</p>
<p>F) <Ordo orandi></p> <p>Q.1 (V1) Dubitatur primo ... cum adhuc sit genus nominis et verbi remotum, scilicet sonus, quod a sono debuisset inchoasse, ut “Sonorum alius vox, alius non vox.”</p> <p>Q.2 (V5) Logicus non resolvit dictionem in syllabas neque syllabas in litteras, ... ergo ... non</p>	<p>F) <Ordo orandi></p> <p>Q.1 Primum dubitabile utrum aliqua vox sit quae non significet, ut supponit prima diuisio. ...</p> <p>Q.2 Postea quaeritur propter quid dicitur ea quae sunt in voce sunt <i>notae</i> (1.16a4), et non “signa”, ...</p>	<p>F) <Ordo orandi></p> <p>Q.7 ... nulla est divisio quod vocum quaedam significant affectum, quaedam vero conceptum, sed omnes significant affectum, quod falsum est.</p> <p>Q.8 Ipse dicit quod voces sunt signa passionum et ita rerum. Et hoc non videtur esse verum in omnibus, eo quod aliquando contingit</p>

<p>deberet hic descendere dividendo usque ad litteras ...</p> <p>Q.7 (V7–8) ... dubitatur penes quid sumatur numeros istorum signorum et ordo, scilicet quod intellectus est signum rei et vox est signum intellectus et littera signum vocis, et ita sunt tria signa et non plura quae concurrunt ad interpretationem.</p> <p>Q.9 Videtur, cum littera sit simplex et minima pars vocis humanae individua, quod littera sit primum signum. ...</p> <p>Q.10 Prius apprehenditur obiectum sensibile quam intelligibile; ... et ita prius est vox signum quam passio.</p>		<p>quod vox significet se ipsam.</p>
---	--	--------------------------------------

Table 4: Questions on *De interpretatione* 1.16a1–9 by Nicholas of Paris, Robert Kilwardby and Anonymus Oxford.

From the comparison between these sets of questions several things are worth noting. First, each of the three authors raises questions that do not appear in any of the other commentaries (see e.g. Nicholas, B) Q.6; Kilwardby, B) Q.7–8 and F) Q.2; and AnOx, B) Q.9, C) Q.5 and F) Q.9). Second, a couple of remarkable questions are raised by Nicholas and AnOx, but not by Kilwardby (see Nicholas, A) Q.4 and AnOx, A) Q.5; Nicholas, B) Q.3 and AnOx, B) Q.7). Notably, their common question in B) (i.e. why it is not the *Categories* that considers the name, since ‘name’ can be predicated univocally of substances, qualities, quantities, and so on) touches upon the different ways of dealing with simple words in the *Categories* and in the *De interpretatione* from a remarkable perspective that is entirely absent from Kilwardby’s commentary. Finally, there are no questions raised by both Kilwardby and AnOx, and not by Nicholas. The last two points could suggest a relation between AnOx’s commentary and Nicholas’. As to the first point, it could cast a doubt upon the possibility of establishing a chronological order between Nicholas’, Kilwardby’s and AnOx’s commentaries, but, as we shall see, the state of development of the questions in AnOx still suggests that it is the latest.

These two suggestions (i.e. a relation between AnOx and Nicholas and the chronological order Nicholas–Kilwardby–AnOx) can be partially supported by a comparison of their treatment of the general question C). This question asks about the choice of literate vocal sounds and written words as the linguistic signs *per excellence*. The following table contains the treatments in Nicholas, Kilwardby and AnOx with my own translations:

Q: Propter quid sensibile auditus et visus est signum	Latin text	English translation
Nicholas of Paris	<p><Quaestio> Quaeritur propter quid per vocem intellectus repraesentatur potius quam per aliud sensibile signum.</p> <p><Solutio> Ad aliud dicendum quod intellectus habet aliquid a parte rei, cuius est similitudo, et aliquid a parte animae, cuius est passio. Oportet autem signum et signatum habere convenientiam, et symbolum, aut quid<libet> indifferenter posset significare quidlibet. Non est autem sensibile quod habeat aliquid a parte animae et a parte rei nisi vox; nam cetera sensibilia, ut sapor et alia, nihil a parte animae habent, et ideo per vocem significatur</p>	<p>[Question]: There is the question why the thought is represented by vocal sound rather than by another sensible sign.</p> <p>[Solution]: To the other [question] one must say that the thought has something from the thing of which it is a likeness and something from the soul of which it is an affection. But the sign and the sign[ific]ate ought to have a conformity, and the symbol, otherwise anything whatsoever could significate just any thing. But there is no sense-object, other than the vocal sound, that has something from the soul and something from the</p>

	intellectus potius quam per aliquod aliud sensibile.	thing, because other sense-objects, like taste and others, have nothing from the soul; therefore the thought is signified by the vocal sound rather than by any other sense-object.
Robert Kilwardby	<p><Quaestio> Queritur postea propter quid passio siue intellectus significatur per obiectum auditus sicut per uocem, et per obiectum uisus sicut per litteram, et non per obiectum aliorum sensuum, et propter quid per quedam eorum obiecta, et non per obiecta simpliciter.</p> <p><Solutio> Dicendum quod cum signum et signatum sint proportionalia, et signatum est similitudo rei in anima rationali, oportet quod signum huiusmodi habet aliquid ab anima rationali et aliquid a re. Set</p>	<p>[Question]: Thereafter there is the question why the affection or the thought is signified by an object of hearing (i.e. the vocal sound) and by an object of sight (i.e. the written word) and not by an object of the other senses; and why by some particular objects and not by their objects simply.</p> <p>[Solution]: One must say that, since the sign and the sign[ific]ate are proportional, and the sign[ific]ate is a likeness of the thing in the rational soul, this sign ought to have something from the rational soul and</p>

	<p>sensibilia alia a uoce et figura omnino sunt a natura, et nullo modo a uoluntate siue ab anima rationali, et propter hoc manifestum est quod non poterant esse signa intellectuum. Et ita patet quod obiectum auditus debeat esse signum, et non quodcumque, quia sonus in quantum sonus non, cum generetur a re et non ab anima, set sonus uox, et adhuc non quelibet uox, quia uox in genere non, cum sit ab anima sensibili – quod patet per diffinitionem uocis – set uox articulata litterata; hec enim proprie est ab anima rationali. Et sic patet quod uox sit signum intellectus: hec enim aliquid habet a re, scilicet materiam – materia enim eius est aer – et aliquid ab anima rationali, cum sit eius principium</p>	<p>something from the thing. But sense-objects other than the vocal sound and the written character are completely by nature, and in no way due to the rational soul; whence it is manifest that they cannot be signs of thoughts. Thus, it is evident that a sign must be an object of hearing, and not just any object of hearing, because not the sound <i>qua</i> sound (for it is produced by a thing and not by the soul), but the sound that is a vocal sound, and yet not just any vocal sound, because not the vocal sound in general (for it comes from the sensitive soul), but the articulate literate vocal sound, for this one is proper to the rational soul. Thus, it is evident that the vocal sound is the sign of the thought, for</p>
--	---	---

	effectuum. Consimiliter est de figura. ...	it has something from the thing (i.e. the matter, for air is its matter) and something from the rational soul, since it is its efficient principle. And similarly in the case of the character.
Anonymus Oxford	<Quaestiones> Hiis habitis, quaestio posset esse. Quia primo dicit quod figura est signum vocis et quod vox est signum passionis, cum ergo vox sit obiectum auditus, figura autem visus, cum sint alia sensibilia, propter quid magis ista duo (sensibile visus et sensibile auditus) imponuntur ad significandum quam sensibilia aliorum sensuum imponuntur.	[Questions]: With these things given, there could be a question. Because he says first that the character is a sign of the vocal sound, and that the vocal sound is a sign of the affection, therefore since the vocal sound is an object of hearing, and the character an object of sight, since there are other sense-objects, why these two sense-objects (i.e. a sensible of sight and a sensible of hearing) are imposed in order to signify rather than sense-objects of other senses.

	<p>Item. Cum non quodcumque sensibile visus sit impositum ad significandum, ut color, sed figura, quaestio fit propter quid magis hoc sensibile visus quam aliud.</p> <p>Item. Quaestio est, cum non quodcumque sensibile sensus auditus <imponatur> ad significandum, quia non quaecumque vox imponitur ad significandum, sed vox litterata, quaestio est ergo propter quid magis hoc sensibile <auditus> quam aliud.</p> <p><Solutio> ... dicendum quod sunt quaedam sensibilia quorum natura est principium solum, quaedam vero quorum natura est anima. Sensibile illud cuius natura est principium solum est sicut color et durum et molle, <et> huiusmodi</p>	<p>Likewise, since not just any visible thing is imposed in order to signify, e.g. color, but the written character, a question is raised why this visible thing rather than another.</p> <p>Likewise, since not just any audible thing is imposed in order to signify, because not just any vocal sound is imposed in order to signify, but the literate vocal sound, therefore the question is why this audible thing rather than another.</p> <p>[Solution]: ... one must say that there are some sense-objects whose only principle is nature, and some whose principles are nature and the soul. The sense-object whose only principle is nature is e.g. color, the hard and the soft, and</p>
--	---	---

	<p>non imponitur ad significandum. Aliud est autem sensibile cuius natura est principium et anima, sicut vox, quia vox est sonus procedens ab ore animalis, et huiusmodi potius debet imponi ad significandum, eo quod signum et signatum convenientiam debent habere inter se; unde, cum passio significata sit sic passio animae, debuit significari per signum tale quod haberet aliquid ab anima; quare, cum vox sit huiusmodi, potius debuit ad significandum imponi quam alia sensibilia.</p> <p>Item. Quod non quaecumque vox patet, quia signum et</p>	<p>these are not imposed in order to signify. There is another sense-object whose principle is nature and the soul, such as the vocal sound, because the vocal sound is a sound coming from the mouth of the animal, and this one must rather be imposed in order to signify, because the sign and the sign[ific]ate must have a conformity with each other. Hence, since the affection that is signified is thus an affection of the soul, it had to be signified by such a sign that had something from the soul. Whence, since the vocal sound is such a thing, it had to be imposed to signify, rather than other sense-objects.</p> <p>Likewise, it is evident that not just any vocal sound [is imposed to</p>
--	--	--

	<p>signatum convenientiam aliquam debent habere ad invicem; sed vox non causatur a quacumque anima, sed solum ab anima rationali, eo quod vocis litteratae non erat principium quaecumque anima, sed solummodo anima rationalis. ...</p> <p>Item. Non solum debuit imponi ad significandum huiusmodi sensibile, sed aliud. Et huius[modi] ratio est: Quia scientia fit duobus modis, aut per inventionem aut per doctrinam. Scientia autem quae fit per inventionem non indiget signo, scientia autem quae fit per doctrinam indiget; ... sciens inquantum huiusmodi intendit multiplicare</p>	<p>signify], because the sign and the sign[ific]ate must have some conformity with each other, but the vocal sound is not caused by just any soul, but only by the rational soul, because the principle of the literate vocal sound is not just any soul but only the rational soul. ...</p> <p>Likewise, not only this sense-object had to be imposed, but also another one. The reason is that knowledge is produced in two ways, either through invention or through teaching. The knowledge that is produced through invention does not need a sign, but the knowledge that is produced through teaching needs a sign, ... he who has</p>
--	--	---

	<p>scientiam suam in aliquo; cum ergo non possit salvare eam in seipso, eo quod ipso corrupto corrumpitur eius scientia, sicut ergo necesse erat hominem habere potentiam generativam ad salvandum speciem, sic necesse fuit scientem habere signum quod generaret suam scientiam in aliquo. Et propter hoc necesse fuit quod vox imponeretur, et sic[ut] necessarium fuit sensibile auditus imponi ad significandum.</p> <p>Et non sufficiebat [quod]. Cum sciens maxime intenderet salvare suam scientiam, plus enim erat salvata cum erat salvata</p>	<p>knowledge wishes to multiply his knowledge in something; therefore, since he cannot perpetuate it in himself, because his knowledge ceases to be when he is no more, and just as it was necessary that a man have a power of generation in order to perpetuate his species, in the same way it was necessary that he who has knowledge have a sign that generates his knowledge in someone. And this is why it was necessary to impose a vocal sound, and thus it was necessary to impose an audible thing in order to signify.</p> <p>And this was not enough. Since he who has knowledge wishes to perpetuate his knowledge, it was in fact more perpetuated</p>
--	--	---

	<p>quantum ad tempus totum quam cum erat salvata in parte temporis. Cum non posset eam salvare quantum ad totum per signum quod est vox, ..., et necesse fuit ut haberet signum aliquod per quod posset salvare scientiam quantum ad totum tempus. Hoc autem <est> figura. ...</p>	<p>when it was perpetuated for time as a whole than for a period of time. Since he could not perpetuate it with respect to time as a whole with the sign that is a vocal sound, it was also necessary to have another sign that could perpetuate knowledge for time as a whole, and this is the character. ...</p>
--	--	--

Table 5: General question C) in Nicholas of Paris, Robert Kilwardby and Anonymus Oxford.

First of all, there are differences in the formulation of the question that suggest a progressive development: i) Nicholas narrows his question to vocal sounds in general; ii) Kilwardby adds written signs and also asks why literate vocal sounds and written words are signs and not just any vocal sound or any visible thing; iii) AnOx takes up Kilwardby's question but divides it into three sub-questions that are discussed separately: why audible and visible things are signs; why written signs and not other visible things; why vocal literate sounds and not any vocal sound.

As to the solutions, there are also indications of a progressive development. Although the three solutions to the question are semantically basically identical – there has to be some point of agreement between sign and significate that only obtains

between vocal sounds and thoughts – there are significative differences in philosophical value.¹⁴ Nicholas only states briefly that this agreement consists in both the sign and the significate (i.e. the vocal sound and the thought) having something from the soul; Kilwardby takes a step further and suggests that having something from the part of the soul has something to do with having the soul as the efficient cause (in opposition to things that only have nature as their efficient cause); AnOx's solution takes up Kilwardby's idea of the soul as an efficient cause, but he presents us with a more thorough account of the difference between things whose only efficient cause is nature (e.g. the hard and the soft) and things whose efficient cause are both nature and the soul (e.g. vocal sounds). Thereafter, AnOx also takes up Kilwardby's claim that only a vocal sound produced by the rational soul – the literate vocal sound – can signify the thought, which explains the specificity of the literate vocal sound that makes it a linguistic sign *per excellence*. However, AnOx takes again a step further than Kilwardby when he explains the necessity of introducing written words in terms of perpetuation of science, and puts forth an idea that reminds us of Nicholas' solution to the question about the *ordo orandi*.¹⁵ In the solution to the question 7 of the second *lectio* of the Munich recension, Nicholas tells us that:

[T]hese signs are necessary for knowledge and teaching, and their number and order is this: First there is the affection of the soul, second the vocal sound and third the written word. In fact, in

---

¹⁴ There is also a remarkable difference in terminology, for Nicholas calls this agreement a 'conformity' (*convenientia*) between sign and significate; Kilwardby in his turn refers to it in terms of proportion (i.e. sign and significate ought to be *proportionalia*); finally, AnOx follows Nicholas' in also calling it a conformity (*convenientia*).

¹⁵ Note that Nicholas' question why vocal sounds are signs of thoughts comes immediately after the question about the *ordo orandi*. See table 4.

order to teach, one must first have knowledge. ... Now, when he who has knowledge wants to teach the form (*species*) that he has received, he signifies it with the vocal sound, and the significative vocal sound is a sign of the affection of the soul. But since teaching depends not only on the teacher, but on the pupil, ... this is why the pupil invents for himself a permanent sign of the vocal sound – the written word or the character that is a sign of the vocal sound – because the pupil could not retain the vocal sounds because they are successive and non permanent ...¹⁶

Thus, AnOx develops Nicholas' remarkable idea that vocal and written expressions are invented in order to communicate (vocal expressions) and perpetuate (written expressions) knowledge, an idea that is totally absent from Kilwardby's commentary.

Summing up, the analysis of this question shows not only a development that suggests that AnOx's discussion is the latest of the three, but also a relation to both Kilwardby's and Nicholas' discussions. However, this can only be one indication of a relative chronology that places AnOx's commentary after Nicholas' and Kilwardby's, which cannot be positively established without similar analyses of other relevant questions along the text.

Date and authorship

In the colophon of the codex a later hand attributes its works to a certain Magister Robertus, who, as Lewry has shown, is not

---

¹⁶ Nicholas of Paris, *In Perih.* (ed. Hansen and Mora-Márquez, 30: 10–26): '[H]aec signa necessaria sunt ad scientiam vel ad doctrinam et tot et sic ordine ut primum sit passio animae, secundum vox, tertium littera. Ad hoc enim quod aliquis doceat, oportet quod prius sciat. ... Quando autem sciens vult docere speciem receptam, significat eam per vocem, et est vox significativa signum passionis animae. Sed quoniam doctrina non solum dependet a doctore sed a discipulo (oportet enim non solum doctore docere, sed oportet discipulum retinere, ad hoc quod multiplicetur scientia), ideo, quia discipulus non poterat voces retinere propter hoc quod sunt successive et impermanentes, invenit sibi discipulus signum vocis permanens, id est litteram sive figuram quae est signum vocis.'

Robert Kilwardby.¹⁷ Furthermore, at least from the commentaries on *De interpretatione* 1, I find no reason to support Lewry's claim that parts of the Oxford commentary are a revision of Kilwardby's commentary, 'perhaps by Kilwardby himself'¹⁸ (albeit the opening *lectiones* suggest that it partly draws on it). On the other hand, the heterogeneous composition of the codex has led D. Piché to question the attribution of all these commentaries to a single author.¹⁹ The commentary on the *De interpretatione*, which according to Lewry is composed of two parts that have different origins, makes the attribution to a single author even more problematic. Since I do not have as yet any positive indication of who this Master Robertus could be, the commentary's authorship shall remain undetermined.

As to the date, the suggested relative chronology would place AnOx's commentary at least at the end of the 1240's (if we accept Lewry's suggestion that Kilwardby's commentary is from the first half of the 1240's²⁰) and no later than Martin of Dacia's question-commentary, possibly from the early 1270's, but I cannot as yet propose a more precise date.

Suffices it to say that the links to Nicholas of Paris and Robert Kilwardby suggest that the commentary belongs to the Parisian tradition of commentaries on the *De interpretatione* that starts in the first half of the thirteenth century with masters of arts as early as Johannes Pagus (1230's), a tradition that, as I have shown elsewhere, extends its influence until at least Martin of Dacia's commentary (1270's).²¹

---

¹⁷ Lewry, *Robert Kilwardby's Writings*, 111–117.

¹⁸ Lewry, *Robert Kilwardby's Writings*, 13.

¹⁹ Cf. Piché, *Le problème des universaux*, 22.

²⁰ Lewry, *Robert Kilwardby's Writings*, 6.

²¹ See A.M. Mora-Márquez, 'Martinus Dacus and Boethius Dacus on the Signification of Terms and the Truth-Value of Assertions', *Vivarium* 52 (2014) 1–26.

The edition

The transcription was made from a digital copy of the manuscript. The orthography follows that of Lewis and Short's *A Latin Dictionary*. I have imposed punctuation and paragraphing. The division into *lectiones* reflects that of the manuscript, where each new *lectio* starts with the opening words of the initial lemma of the part of Aristotle's text that is dealt with. The sub-division into *continentia*, *ordo*, and *quaestiones* found in the edition is not always explicit in the manuscript. Whatever is not found in the manuscript but was introduced by the editor to make explicit the structure of the text has been set <in pointed brackets>.

Italics are used to indicate Aristotelian lemmata, but the manuscript uses underlining. The Latin translation used is that of Boethius. I have supplied all lemmata with a standard reference to Aristotle's text following the Bekker edition of Aristotle. I have also supplied the references to ancient and late-ancient authorities that I could identify.

Finally, the critical apparatus records all my interventions on the text, which, given the bad quality of the copy, are frequent.²²

---

²² The research for this edition was carried out in Copenhagen thanks to a personal grant from the Carlsberg Foundation. All my gratitude goes to Prof. Sten Ebbesen for his valuable collaboration, remarks and suggestions.

Abbreviations and Sigla

[album]	album <i>delendum censeo</i>
<album>	album <i>addendum censeo</i>
†album†	album <i>corruptum censeo</i>
<***>	lacunam <i>statuendam censeo</i>
(...)	vox <i>quam vel litterae quas legere nequeo</i>
a.c.	<i>ante correcturam</i>
add.	<i>addidit</i>
exp.	<i>expunxit/expunctum</i>
i.e.	<i>id est</i>
in marg.	<i>in margine</i>
iter.	<i>iteravit</i>
inv.	<i>invertit</i>
s.l.	<i>supra lineam</i>
spat. vac.	<i>spatium vacuum</i>
ut v.	<i>ut videtur</i>

Anonymus Oxford
Notulae super *Perihermeneias* 1
(ms. Oxford, BodIL Can. Misc. 403, ff. 31 – 36)

Ana María Mora-Márquez

<LECTIO 1>

<Prooemium>

[31ra] Dupliciter contingit significare rem: Contingit significare rem ut rem sive ut est res, contingit significare actum ut rem. Secundum hoc dupliciter potest esse apprehensum in anima, quia aut rei inquantum est res vel actus ut est res. Verbi gratia, si dicam “video coloratum”, sic apprehenditur res inquantum res, si autem dicatur 5 “video me videre”, sic apprehenditur actus [sic]ut res. Cum ergo dicibile quod est in anima apprehensum sit illud de quo est scientia, aut illud significabit rem inquantum est res vel actum ut rem. Sed actus tripliciter est, sicut in anima sensibili triplex actus: <Primus actus> est eius apprehendere, secundus actus est eius componere, 10 tertius actus est eius conferre. Similiter est in anima rationali triplex actus: Apprehendere et componere et conferre. Dicitur quod huiusmodi actus apprehendere sit rei incomplexae, secundus actus convenit compositioni quae fit ex incomplexis, sicut componere, tertius convenit compositioni quae fit ex complexis, sicut conferre, quod 15 contingit syllogismo.

3 apprehensum] apprehensus O   6 sic] inter O   10 est] et O

Ergo talis fit divisio: Omnis [autem] scientia de dicibili quod est in anima, aut ergo illud dicibile significabit rem aut actum supra rem, unde aut erit de dicibili significante rem aut actum. Si autem sit de dicibili significante rem, sic est scientia *Praedicamentorum*. Si autem sit de significante [rem ut] actum supra rem, sed cum triplex sit actus, aut de dicibili in quantum significat actum virtutis apprehendentis aut componentis aut conferentis. Si autem sit de dicibili significante actus virtutis apprehendentis, sic est nomen et verbum, quia nomen significat actum secundum rem †quia est nomen quod significat rem†; si autem sit de actu ut est res quae est virtutis componentis, sic est de enuntiatione. Et in hiis duabus conspicitur tota scientia *Perihermeneias*, quare scientia ista erit de dicibili, quia significat actum ut rem virtutis comprehendens et componentis. Si autem sit de dicibili significante actum virtutis conferentis, sic est scientia *Priorum*, quia syllogizare est actus virtutis conferentis.

Secundum iam dicta patet quid est subiectum in hac scientia, quia dicibile quod significat actum virtutis comprehendens vel componentis.

<Quaestiones>

<1> Hiis habitis quaestio prima posset esse de unitate huius scientiae, qualiter sit scientia una. Et quod non sit scientia una sic ostenditur: Quia complexi et incomplexi non est scientia una. Cum dicibile quod significat actum virtutis apprehendentis sit incomplexum, dicibile autem quod significat actum virtutis componentis sit complexum, non erit scientia una de dicibili secundum quod significat hunc actum et illum. Et secundum hoc potius videtur quod ista pars quae est de dicibili in quantum significat actum virtutis apprehendentis potius deberet uniri cum scientia de dicibili in quantum significat rem, sicut [cum] est scientia *Praedicamentorum*.

10 actu] actui *O a.c.*   11 conspicitur] *lectio incerta*

<2> Item. Quae est oppositio virtutis conferentis ad virtutem componentem, eadem est virtutis componentis ad virtutem apprehendentem. Ergo sicut ex actu virtutis conferentis et componentis non erit scientia una, sic ex dicibili significante actum virtutis componentis et virtutis apprehendentis non erit scientia una. 5

Item. Hoc idem videtur aliter, quod non sit scientia una haec, quia in libro *Praedicamentorum* agit Aristoteles de eo cuius nomen est, in libro autem isto agit de nomine in quantum est nomen.

<3> Similiter in libro magni voluminis agit Priscianus de nomine in quantum nomen est. Manifestum ergo: Sicut ex illa parte non uniebatur in una scientia de nomine in quantum est nomen et de verbo in quantum est verbum et de compositione quae fiebat ex hiis (sicut congrua ordinatio et perfecta), immo in alia scientia determinabatur nomen et verbum <et> in <alia> congrua ordinatio et perfecta, similiter videtur quod in scientia alia et alia determinetur quod nomen in quantum nomen est et verbum et compositio ex hiis, id est enuntiatio. Et sic non debent in una parte determinari. 10 15

<4> Item. Sic est quod in doctrina determinatur de enuntiatione in quantum est in genere et non in quantum trahitur ad aliquam specialem materiam. Similiter in libro *Priorum* de syllogismo manifestum est quod sic sufficienter non traditur scientia de syllogismo, sed tractatur solum de syllogismo in quantum est in genere et non <in> quantum trahitur ad materiam. Sic videtur quod non sit sufficienter tradita scientia de enuntiatione in illa doctrina in qua determinatur de enuntiatione in quantum est in genere. Et similiter, sicut 20 25
habemus scientiam unam quae est de syllogismo in genere et aliam quae est de syllogismo secundum quod trahitur ad materiam, similiter debemus habere unam scientiam de enuntiatione in genere et aliam de enuntiatione in quantum enuntiatio trahitur ad materiam,

2 componentis ad] compositionis et O 2-3 apprehendentem] apprehendere
O 3-4 componentis] compositionis O 7 cuius] quod O 13-14 determinabatur] determinabitur O 17 non] *add. s.l.* O 17 debent] dicunt O
29 de ... materia] *iter.* O

ad hoc quod complete determinetur de enuntiatione.

Solutio

<Ad 1 et 2> Ad id quod primo quaeritur, dicendum quod similiter est in anima rationali et virtutibus suis, sicut est in anima sensibili, quod illi tres actus reperiuntur in utraque, scilicet apprehendere, componere et conferre. Sed ex parte animae sensibilis possum dicere “video coloratum” et “video me videre”; illud videre et illud <non> sunt eiusdem virtutis, quia alterum est sensus communis et alterum non. Sicut ergo ex parte animae sensibilis est quod non est eiusdem virtutis significare rem et actum qui est supra rem, et sic, cum nomen dicat actum qui est supra rem (scilicet significare), eiusdem virtutis non erit apprehendere huiusmodi actum et rem. Et sic scientia non erit una de rebus et de hiis quae significant actus supra res; quare in eadem parte in qua determinatur de substantia et aliis rebus non debet determinare de nomine et verbo. Sed in anima sensibili sic est quod eiusdem virtutis est apprehendere actum qui est supra rem et componere et dividere, quia possum dicere “video me videre”, quia illius eiusdem virtutis est componere dicta aliorum sensuum et dividere; et sicut eiusdem virtutis est apprehendere actum supra rem et huiusmodi componere et dividere †quantum sicut in anima sensibili, sic erit in anima rationali, quare eiusdem virtutis erit apprehendere actum supra rem, quem nomen significat, et componere, sicut est in enuntiatione. Et sic erit <scientia> una de nomine et verbo et enuntiatione.

<Ad 3> Ad aliud quod quaeritur de Prisciano, dicendum est quod nomini debentur duo in quantum est apud Priscianum. Debentur

169.25–170.2] Cf. Prisc. *Inst. gramm.* II.22 – 32 (ed. Hertz, 56 – 62)

12 de] ex O   13 res] + ii *sed exp.* O   17 componere] comprehendere O
18 et] est O   18 sicut] sicuti O *a.c.*   21 quem] quia O

nomini derivatio et declinatio, et etiam quod sit pars orationis quae est congrua et perfecta. Et in maiori volumine determinatur de ipso in quantum ei debetur derivatio et declinatio, in minori autem determinatur de ipso in quantum ei debetur quod sit pars orationis. Sic in eadem doctrina determinatur de nomine in quantum ei debetur quod sit pars orationis et de ordine congrua et perfecta. Unde si apud Priscianum determinatur solum de ipso nomine in quantum ei debetur quod sit pars orationis [solum], et non in quantum debetur ei declinatio et derivatio, determinaretur de ipso in eadem parte in qua determinatur de oratione congrua. Cum ergo apud Aristotelem solum determinetur de ipso in quantum est pars orationis, et non in quantum ei debetur declinatio et derivatio, in eadem parte debet determinari in qua de enuntiatione determinatur.

<Ad 4> Ad illud autem quod quaerebatur, quod debet esse scientia una de enuntiatione in quantum trahitur ad materiam dialecticam et similiter in aliis, dicendum est quod ad aliud enuntiatio et propositio. <Propositio> autem est ad hoc ut ipsa faciat cognoscere aliud; et ut sit principium deveniendi in opinionem alicuius, oportet et quod sit nota secundum opinionem, et sic est propositio dialectica, quia propositio dialectica est quae videtur omnibus etc. Si autem sit principium deveniendi in scientiam, oportet quod sit nota secundum intellectum, et sic est propositio [de] demonstrativa. Cum ergo istae differentiae (dialecticum, demonstrativum) sint differentiae in quantum est principium cognoscendi aliud, et cum enuntiatio non differat hoc modo, sed solum propositio, et enuntiatio non debet reperiri per istas differentias, sed propositio. Et sic non debet esse scientia una de enuntiatione dialectica, altera <de> demonstrativa.

Ex iam dictis patet ordo scientiae huius ad scientiam praecedentem et subsequentem, et iterum de quo determinatur in scientia ista, quoniam de dicibili significante actum virtutis et componentis et apprehendentis, in libro *Praedicamentorum* de dicibili significante rem.

1 derivatio] de vocativo O   3 in] est O   8 ei] eii O a.c.   25 debet] determinabit O

<Quaestiones>

<5> Et huic consonat istud quod in commento <super *Praedicamenta* dicit Boethius quod ibi determinatur> [significabit] de vocibus significantibus res, in libro autem *Perihermeneias* determinatur de vocibus inquantum significant intellectus. Contra quos obiebat quidam quod hoc facit <***> quod intellectus non quiescit donec ad rem veniat. Quare manifestum est quod scientia *Perihermeneias* erit de vocibus inquantum res significant, et tunc secundum hoc non erit divisio circa scientiam *Praedicamentorum* et libri *Perihermeneias* quae prius ponebatur. 5

<6> Item. In libro *Praedicamentorum* determinatur de dicibili incomplexo inquantum <significat> rem, in hoc autem libro, determinando de nomine et verbo determinat de dicibili incomplexo, sicut de nomine et verbo inquantum significant actum qui est supra rem, unde de dicibili inquantum significat actum ut rem. Sed sicut contingit dicibile incomplexum dupliciter considerari, vel inquantum significat actum ut rem vel esse ut rem, sic[ut] dicibile complexum; ergo sic<ut> in una determinatur de dicibili incomplexo inquantum significat rem per modum rei, in alia autem inquantum significat actum per modum rei, sic[ut] videtur quod alia doctrina sit de dicibili [in]complexo secundum quod significat rem per modum rei; non autem sic est. 10 15 20

[31va]

<7> Item. Videtur quod ista doctrina debeat praecedere scientiam *Praedicamentorum*, quia in doctrina *Praedicamentorum* determinatur de substantia et qualitate et sic de aliis, in libro autem isto de nomine et verbo. Cum ergo univoca sint ea de quibus determinatur in libro isto et ea quae determinantur in libro *Praedicamentorum* 25

1] cf. Boeth. *In Cat.* PL160A

1 huic] sic O 1-2 super ... determinatur] *exempli causa supplevi* 2 vocibus] notioribus (+ secundum *sed exp.*) O 7 vocibus] notioribus O 10-11 incomplexo] in compositione O 13 de] in O 14 significat] + rem *sed exp.* O 14 sed] sic O 18 alia] alio O 26 et] quam O

(possum enim dicere “substantia est nomen”, “quantitas est nomen” et sic de aliis), et sic ‘nomen’ univocum, quare scientia de nomine communior erit, et ita prior[i].

<8> Item. De unitate huius libri. Sic autem intitulatur ista doctrina *Perihermeneias*, id est *De interpretatione*. Et videtur quod male 5
intitulatur in hunc modum, quia scientia de specie non debet intitulari a nomine generis (sicut scientia de homine non debet appellari scientia de animali), immo oportet quod illud de quo est scientia similiter adequatur illi scientiae. Cum ergo quaedam interpretatio sit complexi, quaedam incomplexi, et in scientia *Praedicamentorum* 10
de incompleto, manifestum est quod tam scientia *Praedicamentorum* quam *Perihermeneias* est de interpretatione, et sic scientia *Perihermeneias* non debet intitulari ab interpretatione, quia [in] complexi est interpretatio et incomplexi.

Solutio

<Ad 5> Dicimus primo ad id quod quaerebatur, quod sic est in sensu 15
quod sensus aliquando recipit rem, et tunc dicitur [quod] videre, aliquando autem convertitur supra se ipsum considerando species receptas in sensu, et tunc dicit[ur] sensus “video me videre”. Similiter dicendum quod contingit esse in intellectu, et aliquando intellectus recipit speciem, et tunc dicit intellectus [quoniam] “intelligo rem”, 20
aliquando autem convertitur et reflectitur intellectus supra se ipsum considerando species, quaecumque sunt in se ipso, et tunc dicit intellectus “intelligo me intelligere”. Et hoc dicendum est secundum istum duplicem intellectum.

Scientia *Praedicamentorum* et huius libri differunt, secundum quod 25
dicitur quod utrumque est de sermone significante intellectum, quia

3 communior] minor O   4 unitate] unione O   7 a] de O   13 complexi]
complexum O   14 incomplexi] incomplexum O   16 quod] quia O   18
video] videre O   20 recipit] dicit O   25 et huius libri differunt] differunt
et huius libri O

sunt quaedam res quae sunt materiales, quaedam autem sunt quae sunt secundum animam. Scientia autem *Praedicamentorum* est de vocibus inquantum sunt significativa intellectuum, qui intellectus sunt signa rerum materialium (sicut substantiae et qualitates). In libro autem isto determinat <de> vocibus secundum quod sunt signa intellectuum, qui intellectus sunt signa rei secundum animam, sicut de nomine et verbo, quia huiusmodi voces (nomen et verbum) significant res quae sunt secundum animam (sicut nomen est significans res, et verbum), et utrumque istorum est ab anima significante rem talem vel talem. Et sic, licet sit dicere quod scientia *Perihermeneias* sit de vocibus significantibus intellectus, tamen hic est differenter.

<Ad 6> Ad aliud enim quod postea quaeritur, <dicendum> quod licet de dicibili incomplexo possit esse duplex scientia, vel inquantum significat rem ut rem vel actum ut rem, non similiter de dicibili complexo, quia dicibile complexum numquam significat rem praeter actum, unde numquam rem ut rem. Et hoc patet, quia dicibile complexum est sicut enuntiatio est; sunt huiusmodi ut “Socrates est homo”, “Socrates est animal” et sic de aliis, et huiusmodi numquam significant rem nisi inquantum est sub actu, unde semper dicit actum. Sed dicibile incomplexum potest esse “substantia” et “nomen”, et alterum dicit rem sub actu sive actum ut rem et alterum dicit rem per modum rei. Et propter hoc, licet dicibile incomplexum cadat in diversis sensibus, non tamen dicibile complexum.

<Ad 7> Ad aliud autem quod postea quaeritur, dicendum est quod aliud est dicere quod aliquid sit communius altero et quod sit universalius eo. Si autem aliquid praedicatur universalius altero, scientia quae est de isto debet esse universalior eo, sed oportet quod praedicetur essentialiter de eo. Sed dicitur aliquid communius al-

3 vocibus] notioribus O 4 et] in O 5 vocibus] notioribus O 6 signa] signum O 9 res] rres O a.c. 11 intellectus] intellectusis O a.c. 21 ut] et (+ actum sed exp.) O 21 alterum] relatio O 25 sit] + conveniens sed exp. O 25 communius] add. in marg. O 28 sed] sicut O 28 aliquid] aliquis O

tero quando praedicatur de eo accidentaliter, ut album de homine, quare album quod reperitur in pluribus partibus <communius est> quam homo, non tamen est universalius, quia non <praedicatur> essentialiter de eo. Item, non oportet quod scientia de eo, scilicet de albo, sit prior. Similiter dicendum est de prima parte, quod nomen est communius quam substantia vel qualitas, et non est universalius, eo quod nomen non praedicatur de substantia et qualitate nisi sicut accidens de subiecto, et sic non oportet quod scientia de eo sit prior.

[31vb] <Ad 8> Ad aliud quod ultimo quaeritur de intitulatione huius scientiae, dicendum est quod ista oppositio est eadem cum illa oppositioe quae solet fieri de subiecto libri *Priorum*, cum dicitur quod universale est subiectum illius scientiae. Quod obicitur contra in hunc modum: Quod semper oportet quod subiectum sit [semper] adaequatum toti scientiae tunde dicit quod non excedat; sed universale est dicibile de substantia et quantitate et sic de aliis praedicamentis; et hoc non determinatur in illa scientia; ergo non adaequatur scientiae; ergo universale non est subiectum. Propter hoc dicendum est eodem modo hic et ibi. Dicendum est enim quod cum dicitur quod subiectum debet esse adaequatum partibus scientiae, hoc verum est intelligendo de partibus per se subiecti. Sed quando dicitur quod substantia est universale et quantitas universale, non comparatur universale ad partes quae sunt per se partes, sed secundum accidens, quia universale comparatur <per se> ad speciem, sed praedicatur de substantia et quantitate tamquam accidentale tsubstantia universali†. Adhu[n]c verum est dicere quod universale est subiectum illius scientiae et est adaequatum scientiae.

Similiter dicendum est quod interpretatio est adaequatum scientiae *Perihermeneias*, quia omnis interpretatio aut est complexi aut in-

4 scientia] solum O 7 praedicatur] praedicetur O 7 nisi] *lectio incertissima*
 19 dicendum] sciendum O 21 sed] sicut O 21 quando] *littera q fortasse*
 exp. O 25 tamquam] numquam O

complexi, et in libro *Perihermeneias* determinatur de utraque interpretatione, scilicet de complexo et de incompleto, sicut de nomine et verbo, de complexo, sicut de enuntiatione. Et si dicatur quod substantia est interpretatio, illud dicitur per accidens, unde interpretatio praedicatur sicut accidens de subiecto; sed per se dicitur interpretatio de nomine et verbo et enuntiatione, unde non dicitur de aliquibus nisi in quantum nomen sunt vel verba, et sic adaequatur ad partes quas habet per se. 5

<LECTIO 2>

Primum oportet constituere quid nomen etc. (1.16a1 – 2)

Per iam dicta patet de quo est scientia ista et qualiter se habeat ad praecedentem et subsequentem. 10

Dividitur ista scientia quae est de enuntiatione in duas partes: In prooemium et tractatum (quare autem non dividatur in epilogum sicut et aliae dicitur in fine prooemii), et durat usque ad illam partem: *Sunt ea quae sunt in voce* (1.16a3). Tractatus autem qui hic incipit dividitur secundum quod dividitur illud de quo est scientia. Hoc est enuntiatio, quare secundum divisionem enuntiationis dividitur scientia ista. Enuntiatio dividitur in duas partes, et sic doctrina ista dividitur in duas partes sive in duas distinctiones. 15

Dividitur subiectum de quo est scientia, sicut scilicet enuntiatio, hoc modo, quia erit quaedam simpliciter, non habens additionem ad subiectum neque ad praedicatum, et <sic> determinatur in primo libro de enuntiatione; quaedam est enuntiatio habens additio-

7 nisi] non O   9 qualiter] *lectio incerta*   9 se] scientia O   13 prooemii] prooemio O a.c.

nem factam ad subiectum vel ad praedicatum, et sic determinatur de enuntiatione in secundo libro. Et ibi docet qualiter fiat enuntiatio de subiecto infinito et praedicato infinito, in alia autem parte docet de modalibus enuntiationibus in quibus fit additio modi ad subiectum.

Possumus autem alio modo dividere primum librum a secundo, 5
ita quod dicamus quod in primo libro determinatur de enuntiatione simpliciter, in quantum enuntiatio simpliciter dicitur respectu enuntiationis secundum quid, et in secundo libro determinatur enuntiatione secundum quid. Et quia enuntiatio fit ex nomine et verbo, <est> ergo enuntiatio simpliciter quae fit ex nomine et verbo simpliciter 10
et enuntiatio secundum quid quae fit ex nomine et verbo secundum quid. Determinatur in primo libro de enuntiatione in quantum †situs† fit ex nomine et verbo simpliciter, et sic enuntiatio simpliciter, in secundo autem libro de enuntiatione secundum quid, quia dicitur enuntiatio secundum [ali]quid quae fit ex nomine et verbo secundum quid. Cum ergo in una parte determinatur de enuntiatione 15
habente subiectum infinitum et praedicatum infinitum (nomen autem infinitum non est simpliciter), enuntiatio quae fit sic ex nomine huius<modi> et verbo erit enuntiatio secundum quid.

Item. Quantum ad aliam partem secundi libri in qua determinatur de enuntiationibus modalibus, potest dici quod determinatur de enuntiatione secundum quid. In illis enim enuntiationibus dicitur quod esse et non esse sunt subiecta, modi vero sunt appositiones, quod autem non est simpliciter subiectum neque nomen simpliciter; ergo enuntiatio quae fiet ex huiusmodi <nomine et> verbo non 25
erit enuntiatio simpliciter, sed secundum quid, cum sit enuntiatio simpliciter quae fit ex subiecto et praedicato simpliciter sive ex nomine et verbo simpliciter, et secundum quid quae fit ex nomine et verbo secundum quid.

[32ra] Primus autem liber dividitur in sex partes, in quarum autem pri- 30

1 factam] factan *O ut v.* 2 qualiter] *lectio incerta* 9 fit] facit *O* 10 simpliciter quae fit] quae fit simpliciter *O a.c.* 10 et verbo simpliciter] simpliciter et verbo *O a.c.* 25 ergo] sed *O ut v.*

ma parte determinantur principia enuntiationis, sicut nominis et verbi. Determinantur autem principia quaedam communia ad nomen et verbum, scilicet utrumque istorum significat sine vero et falso, et illa pars incipit hic: *Sunt ergo ea quae sunt in voce* (1.16a3), et [de]terminatur illa pars ibi: *Nomen ergo est* (2.16a19). In secunda autem parte 5
determinatur de partibus enuntiationis, sicut de nomine et verbo, quae sunt partes secundum substantiam et partes materiales sunt, et haec pars terminatur ibi: *Oratio autem etc.* (4.16b26). In tertia autem parte determinat de partibus formalibus enuntiationis, quae 10
sunt partes secundum rationem, determinando genus et differentiam, sicut orationem, quae genus est, differentias sicut verum et falsum. Unde definit ipsa hoc modo: *Enuntiatio est oratio in qua est verum et falsum. Et ista pars durat usque ad illam partem: Est enim etc* (5.17a9). Et secundum hoc ante determinata sunt principia enuntiationis in hiis tribus partibus. In quarta autem determinatur 15
de partibus subiectivis enuntiationis, et dividit ipsam in unam et plures, et unam simpliciter et unam coniunctione, item et simplicem et compositam, et haec pars durat illuc: *quoniam autem est enuntiare* (6.17a27). Ex hiis dictis consequenter determinat passiones sive accidentia quae possunt ostendi in hac scientia de subiecto, sicut opposi- 20
tionem. Et haec pars quae est de oppositione multiplicatur in duas partes, quia in una parte de oppositione determinatur quantum ad quantitatem, sic de contrarietate et contradictione. Haec pars durat usque ad illam partem: *In hiis quae sunt et quae facta sunt* (9.18a29), et haec est quinta pars huius libri. In secunda autem parte determina- 25
tur de oppositione quae debetur enuntiationi quantum ad tempus, ostendendo quod non similiter eadem est oppositio in illis de futuro <et in illis> quae sunt de praesenti et de praeterito. Et haec est sexta pars et ultima huius primi libri quae terminatur ubi secundus liber incipit. Et sic sunt sex partes in universo. 30

Ordinatio autem partium patet in hunc modum, quia prior est

7 secundum] *unam litteram add. et exp. O* 10 rationem] *rem O* 16 dividit] *dividem O* 18 illuc] *illic O*

pars quae dicitur prooemium quam tractatus.

Item. Ista pars quae est de enuntiatione simpliciter prior est quam ista quae est de enuntiatione in quantum habet additionem ad subiectum et praedicatum.

Item. Si dividatur alio modo, ut dicatur primus liber ut de enuntiatione simpliciter, adhuc patet ordo, quia prius est enuntiatio simpliciter quam enuntiatio secundum quid. 5

Item. Ordo partium sex quae ponuntur in primo libro patet in hunc modum, quia prior est ista pars quae est principalis quam alia quae est de partibus, sicut principia partium priora sunt quam sint partes. 10

Item. Prior est illa pars quae est de partibus enuntiationis secundum substantiam quam illa quae est de partibus secundum rationem.

Item. Prior est illa pars quae est de partibus constituentibus enuntiationem quam illa quae est de partibus subiectivis. 15

<***> quam alia quae est de accidentibus enuntiationis per se, sicut de oppositione.

Item. Ista pars quae est de oppositione quae est quantum ad qualitatem prior est quam illa quae est de oppositione quantum ad tempus. 20

Et patet sic continuatio et ordinatio partium.

<Quaestiones>

<1> In propositione autem ponit sex de quibus determinaturus est. Hiis habitis quaestio prima posset esse: Sic enim est quod <in> ista doctrina distinctio librorum fit secundum quod forma enuntiationis ad materiam de inesse contrahitur, et ad materiam de inesse possibiliter, necessario et contingenter, et ad materiam factam, sicut ad intellectum finitum vel infinitum. Non autem fit distinctio librorum 25

6 simpliciter] secundum quid *O* 27 contingenter] contingendeter *O a.c.* 27 factam] *lectio incerta*

in scientia de syllogismo simpliciter (sicut in scientia libri *Priorum*), in qua similiter forma syllogismi contrahitur ad materiam de inesse, de contingenti et de necessario, sed in eadem parte docet (sicut in generatione syllogismi) qualiter fiat in materia de inesse, et de contingenti et de necessario. Similiter in eodem libro docet syllogizare ex terminis finitis et infinitis, sicut in primo libro in capitulo de resolutione. Quaeritur ergo propter quid enuntiatio sic tractatur et sic recipit distinctionem librorum et non sic est de scientia syllogismi. Et quod sic debeat esse videtur: Cum enuntiatio sit principium syllogismi, secundum quod diversificatur et multiplicatur scientia de enuntiatione, et multiplicatur scientia de syllogismo.

<2> Item. Cum logicus debeat supponere a grammatico quid est nomen, quid verbum, quid oratio, et non est constitutio rei prius perfectae, cum haec determinatur a grammatico, ergo male dicit hic “constituendum est quid nomen, quid verbum etc.”

[32rb] <3> Item. Sic est quod in propositione debent dici ea quae determinantur in tota scientia. Cum ergo in scientia ista determinetur de oppositione, et etiam quae est enuntiatio una et quae plures, et sic de aliis, manifestum est ergo quod insufficienter erant ea in propositione de quibus est dicturus. Quaeritur propter quid non dicit quod oportet determinare quid oppositio et quid consequentia, sicut dicit quod oportet [quod] constituere quid negatio et affirmatio.

<4> Item. Quaeritur de ordine suarum partium quae in prooemio determinantur. Sic enim est quod in prooemio primo enumerat enuntiationem et deinde orationem. Et aliter exsequitur, quia primo de oratione quam de enuntiatione determinat, quare aut hic aut ibi male ordinat. Si autem solvatur quod in prooemio determinatur prout sunt in intentione, et enuntiatio prius erat in intentione quam oratio, et propter hoc prius enumerat tertiam exconsequendo nam

7 tractatur] tractata O   10 scientia de] *inv.* O   15 quid nomen] *inv.* O
a.c.   16 debent] debeat O *ut v.*   21 oppositio] opus O   25 orationem]
conclusionem O   26 aut] et O

sic†, ista ratio nulla esse videtur, quia si sic esset quod enuntiatio sit prius intentione quam nomen et verbum, eo quod non intendit de hiis nisi propter enuntiationem, videtur quod in prooemio prius deberet enumerari enuntiatio quam nomen et verbum.

<5> Item. Praeponit affirmationi negationem, sed affirmatio et quantum ad sensum et quantum ad intellectum prior est quam negatio, tunc male praeordinatur in prooemio negatio affirmationi. 5

<6> Item. Sic est quod grammaticus definiendo quid nomen et quid verbum primo determinat <de dictione> †congrue ad hoc sicut dialecticus†. Quaeritur ergo propter quid non similiter faciat dialecticus. 10

Solutio

<Ad 1> Ad id quod primo quaeritur, dicendum quod sicut in ista doctrina fit distinctio librorum penes istas differentias simpliciter et secundum quid, ut primus sit de enuntiatione simpliciter, secundus de enuntiatione secundum quid, similiter <in> doctrina de syllogismo, quia in primo libro determinatur de syllogismo sive de ratio<cinatio>ne completa simpliciter syllogizata, in secundo autem de ratio<cinatio>ne incompleta, et haec est ratiocinatio sive syllogismus secundum quid. Sed istae differentiae (simpliciter sive secundum quid) non debentur syllogismo inquantum <sylogismus, sed inquantum> sic vel sic contrahebat<ur>, sicut ex parte enuntiationis. Et quod sic sit patet, quia syllogismus est ad hoc ut inferatur de necessitate, <sive> sumitur in materia de inesse sive in materia de contingenti sive inquantum sumuntur finiti termini vel infiniti in syllogismo, non dicitur sic syllogismus simpliciter vel secundum quid <nisi> inquantum contrahitur sic vel sic. 15 20 25

1 ratio] dratio O a.c. 1 quod] de O 6 et] in O 8 quid] add. s.l. O
9 determinat] + quid sed exp. O 19 differentiae] duae O 20 debentur]
debetur O 21 vel] idem O

Item. Ista tria reperiuntur in syllogismo: Primum, medium et ultimum. Idem est autem primum, medium et ultimum, et quando fit syllogismus supra materiam de inesse et quando supra materiam de contingenti, quia si fiat talis syllogismus “omne B est A; omne C est B”, sic sumitur sub B et sic idem est subiectum. Similiter si diceretur “omne B contingit esse A”, similiter sumeretur sub eodem et sic remanent istae duae eadem in syllogismo, et sic non diversificatur materia a parte finis nec a parte eorum ex quibus est. Sed non sic est in enuntiatione, quia enuntiatio quantum ad utrumque variatur, eo quod secundae partes enuntiationis (sicut subiectum et praedicatum) non remanent eadem in enuntiatione de inesse et modali. Sic dicit, quia esse et non esse sunt subiecta in modalibus, in eis autem de inesse res.

Item. Non est finis idem, quia enuntiatio est ad hoc ut ostendat aliquid [in]esse vel non esse, cum accipitur in terminis finitis [et infinitis]. Cum autem in terminis <in>finitis non sic acquirit finem suum (non enim indicat esse vel non esse, eo quod non est tanta certitudo), cum ergo recipiat enuntiatio istas differentias (simpliciter et secundum quid) et in quantum est in tali materia vel in tali, syllogismus autem non, sed remanet syllogismus et secundum quid et simpliciter, facit distinctionem librorum in quantum est in terminis finitis [syllogismus autem non].

<Ad 2> Ad aliud quod postea quaerebatur, dicendum est quod logicus non supponit quid nomen, quid verbum, quid oratio a grammatico, immo constituit orationem suam et partes orationis suae. Et quod illud sit verum patet: Sicut alias dictum est, logica simpliciter <prior> quam grammatica, unde non valet quod contra obicitur, quod omne verum est congruum et non convertitur. Dicendum quod haec praedicatio est accidentaliter de subiecto et in illis non valet <con>sequentia. Cum ergo simpliciter sit prior logica

4 est] + est *sed exp.* O 6 sumeretur] sumatur O *ut v.* 7 in] *add. s.l.* O 20–21 et simpliciter] *iter.* O 21 facit] faciunt O *ut v.* 28 verum] *spat. vac. habet* O 28–29 dicendum] *lectio incerta*

[32va] quam grammatica, et prior scientia non accipit aliquid a posteriori, sed e converso, logica non recipit a grammatica, sed e converso.

Item. Logicus ponit aliam definitionem nominis et verbi quam grammaticus, et si accipit nomen et verbum a grammatica, non ponet aliam materialem definitionem, immo prius positam; quare cum hoc non faciat, non accipit illam a grammatico. 5

Item. In constructione accipit casum a grammatico, quare hic determinat de nomine [in] quantum ad hoc accidens casum, unde determinat rectum et obliquum. Cum ergo apud grammaticum fiat constructio nominis cum verbo quantum ad casum et numerum et personam, si [c] acciperet constructionem suae orationis a grammatico et teis quae in constructio non solum fiat quantum ad hoc accidens casum, sed quantum ad numerum et personam, qua ratione determinaret de nomine quantum ad numerum et personam, nam secundum idem factum debet iste vel ille constructionem suae orationis. 10 15

Item. Ponamus quod logica subalternetur grammaticae, ostendit quod hoc esset impossibile: Quia si superior scientia numquam descendit ad principia inferioris, [sicut] grammatica numquam bene descendit ad principia inferioris; sed grammaticus determinat de nomine et verbo, et post verbum de modis (sicut indicativum dicit quid est); cum ergo modus indicativus sit principium in enuntiatione orationis, ideo grammaticus descendit usque ad principia inferioris. Et hoc est inconveniens, quare non se habebit una ad alteram tanquam subalternata, sicut logica grammaticae, quod concedimus. 20 25

5 materialem] materiam *O ut v.* 6 non] nomen *O* 7 constructione] conclusionem *O* 10 constructio] conclusio *O a.c.* 11 constructionem] conclusionem *O* 12 constructio non] conclusionem *O* 15 numerum et personam] casum *O* 15 nam] non *O* 16 constructionem] conclusionem *O* 17 logica] logicai *O a.c.* 19 descendit] descendet *O* 20 descendit] descendet *O* 20 grammaticus] grammatica *O a.c.* 23 descendit] descendet *O* 24 quare] quia *O* 24 non se] *inv. O*

<Ad 3> Ad aliud autem quod postea obicitur, dicendum quod oppositio fieri debet secundum affirmationem et negationem, et iterum consequentia secundum affirmationem et negationem, sicut docet in modalibus quod ad affirmationem sequitur negatio. Cum ergo tam oppositio quam consequentia fiant secundum affirmationem et negationem, ubi autem est affirmatio vel negatio est ibi e converso, et ita nomen et verbum. Et ita manifestum est quod ista sex salvantur in qualibet parte huius doctrinae. Et sic non se habent consequentia[e] et oppositio, quia non ubi<cum>que est consequentia est oppositio, neque e converso, et sic non salvatur unum istorum in altero, quia consequentia et oppositio non salvabuntur in qualibet parte doctrinae. Et propter hoc determinando ea de quibus est dicturus in prooemio, non oportet ut de eis faceret mentionem, sed de aliis solum quae per totam doctrinam salvabuntur.

<Ad 4> Ad aliud autem quod postea quaeritur de ordinatione, dicendum est quod sic est quod primo quaerimus et deinde post conclusionem certificamur. Ordinatur autem ista secundum quod sunt priora et posteriora in dubitatione, quia qui dubitat quid est oratio, dubitat quid est enuntiatio; et non convertitur; quare dubitare quid est enuntiatio <est> prius.

Item. Qui dubitat quid est enuntiatio, dubitat quid est affirmatio; et non convertitur, eo quod prius est affirmatio.

Item. Negatio definitur per affirmationem, et sic prius dubitare quid negatio, deinde quid affirmatio, tertio quid enuntiatio et ultimo quid oratio. Non autem sic ordinantur istae partes in determinando quid est; immo e converso, habentes quid est negatio, habemus quid est oratio, deinde quid enuntiatio et postea quid affirmatio et ultimo quid negatio.

<Ad 5> Ad illud autem quod postea quaeritur, dicendum quod negatio prior est affirmatione in dubitando, in certificando autem prior est affirmatio quam negatio [in definiendo], et in definiendo

7-8 salvantur] salventur O   11 oppositio] negatio O   14 per totam] pertinent ad O

quid est. Et sic ordinantur in prooemio secundum quod sunt in dubitatione et in intentione, quia in hoc prooemio intendit determinare de enuntiatione in quantum debet esse contradicens alii, unde intendit de enuntiatione secundum oppositionem. Et oppositio est secundum affirmationem et negationem, et propter hoc de affirmatione et negatione. Quod autem magis facit oppositionem, id est negatio, et propter hoc prius. Quod amplius faciat oppositionem negatio quam affirmatio patet, quia privatio est sicut negatio, et oppositio quae est inter privationem et habitum dicitur privatio, et (...) nominatur a privatione et nominatur ab eo quod plus est causa oppositionis; ergo privatio plus est causa oppositionis, et ita negatio. Propter hoc cum intendit propter oppositionem de affirmatione et negatione, quod plus faciat oppositionem prius erit in intentione, et hoc est negatio, quare in intentione prior erit negatio.

[32vb] <Ad 6> Ad aliud quod ultimo quaeritur dicendum est quod Priscianus in maiori volumine dividit dictionem <in> declinabilem et indeclinabilem, <et declinabilem> in quattuor partes orationis, et de unaquaque istarum determinat; et indeclinabilem in tres partes orationis, et de qualibet illarum determinat, et ita dictio est ibi commune adaequat<um> maxime, quod debuit in parte illa determinari. Sed in ista parte solum determinat de duabus partibus orationis, sicut de nomine et verbo, quia dictio, quae erat commune, ad hoc non erat commune adaequatum, et ideo non debet in ista parte determinari, cum transcendat doctrinam istam, sed in maiori volumine debet.

2 intentione] intertione O ut v. 7 negatio] affirmatio O 8 affirmatio] negatio O 10 oppositionis] O ut v. 13 hoc] hic O 15–16 priscianus] + est sed exp. O 18 unaquaque] utraque O 18 et ... in] in declinationem et O 19 ibi] in O 20 quod] quia O 22 erat] erat O

<Quaestio>

<7> Item. Posset esse quaestio [quare] de hoc <quod> ipse dicit quod primum oportet constituere quid nomen, quid verbum. Et hoc videtur esse falsum, quia non primo debet constituere quid nomen quid verbum, sed ante haec oportet ponere communia nominis et verbi et definire. 5

<Ad 7> Ad hoc dicendum est quod in isto primo capitulo docet constituere quid nomen, quid verbum, quia docet ipse principia nominis et verbi, unde ipse ponit quaedam communia nominis et verbi, quae sunt principia horum. Et sic constituit nomen et verbum.

<LECTIO 3>

Sunt ergo ea quae sunt in voce earum etc. (1.16a3)

Sicut iam dictum est, in hoc primo libro erant sex capitula. Primum 10
erat in quo <ponit> principia orationis et partium. Sunt autem in
hoc capitulo sicut partes tres, in quarum prima ponit quoddam prin-
cipium commune ad nomen et verbum et orationem, dicens: Quia
voces *sunt notae* (1.16a3). Et quod sit commune patet, quia possum
dicere quod nomen est signum passionis, verbum est signum pas- 15
sionis, et sic oratio. In secunda autem parte quae hic incipit: *Est
autem quidam intellectus sine vero et falso* (1.16a10 – 11), ponit quod-
dam commune principium nomini et verbo. Et propter hoc differt
nomen et verbum ab oratione (scilicet significare intellectum sine

2 quod] quia O 3 debet] docet O 4 oportet] doceat O 4 communia] conveniantiam O ut v. 8 communia] convenientia O 10 capitula] capituli O 11 orationis] omnis O 12 in] + i sed exp. O 12 quoddam] quodam O a.c.

vero et falso), quia nomen significat intellectum sine vero et sine falso, et similiter verbum, oratio autem non. Et in tertia parte ponit quoddam proprium verbi per quod differt a nomine, scilicet quod verbum significat intellectum qui est sine vero et falso, quod cum tempore, et hoc notat cum dicit: Nisi *addatur esse et simpliciter et secundum tempus* (1.16a17 – 18). Et secundum hoc patet continentia istius totius capituli. 5

In prima autem parte, ista in qua ponit differentias quae communiter consequuntur nomen et verbum et orationem, sic procedit ponendo quattuor extrema, secundum tres eorum comparationes, sicut figuram, vocem et intellectum et rem. Et duo istorum sunt signa et signata (sicut vox quae est signum et signatum, et intellectus est enim signum rei et signatum respectu vocis), alia duo non sunt (scilicet signata et signa), sed alterum est ita signans quod non signatum, <sicut figura>, alterum ita signatum quod non signans, sicut res. Et haec sunt comparationes illorum quattuor ad invicem. Et postea docet comparari duo illorum ad duo [et], accipiendo ex parte una figuram et vocem, et ex altera intellectum et rem, dicens quod intellectus et res sunt idem apud omnes, figurae autem et voces non sunt eadem. Et in hoc assignat convenientiam vocis et figurae ex una parte, et rei <et> intellectus. Item, assignat differentiam illorum. 10 15 20

Ordo autem patet in hunc modum: Quia priores sunt differentiae sive principia illa quae consequuntur communiter dicibile incomplexum <et complexum> (sicut nomen et verbum et orationem), quam sint illae differentiae per quas differunt dicibile complexum et dicibile incomplexum. 25

Item. Differentiae per quas differt dicibile complexum a dicibili incomplexo (sicut a nomine et verbo) priores sunt quam istae differentiae per quas differt unum dicibile incomplexum ab altero. Et sic

6 continentia] continuatio *O ut v.* 11 duo] duorum *O* 13 signatum] signum *O* 14 signa] res *O* 16 haec sunt] *spat. vac. habet O* 16 comparationes] comparantibus *O* 19 figurae] figura *O* 20 eadem] eadem *O* 28 incomplexo] complexo *O a.c.*

patet ordo.

Item. Sufficientia et rationes istarum partium sic pate<n>t [quod]:
Cum in ista parte intendat ponere principia dicibilis complexi et in-
complexi, non possunt autem esse plures comparationes eorum nisi
tres, ut primo ponatur aliqua differentia quae communiter sequatur
dicibile complexum et incomplexum, et differentia per quam dif-
ferat dicibile complexum a dicibili incomplexo, et <differentia per
quam> differat unum incomplexum ab altero. Et sic patet continua-
tio et ordo et numerus eorum quae terminantur.

<Quaestiones>

[33ra] <1> Hiis habitis quaestio posset esse, quia primo dicit quod figura
est signum vocis et quod vox est signum passionis, cum ergo vox sit
obiectum auditus, figura autem visus, cum sint alia sensibilia, prop-
ter quid magis ista duo (sensibile visus et sensibile auditus) impo-
nuntur ad significandum quam sensibilia aliorum sensuum impo-
nuntur.

<2> Item. Cum non quodcumque sensibile visus sit impositum
ad significandum, ut color, sed figura, quaestio fit propter quid ma-
gis hoc sensibile visus quam aliud.

<3> Item. Quaestio est, cum non quodcumque sensibile sen-
sus auditus <imponatur> ad significandum, quia non quaecumque
vox imponitur ad significandum, sed vox litterata, quaestio est ergo
propter quid magis hoc sensibile sensus <auditus> quam aliud.

<4> Item. Questio est de hoc quod ipse dicit, "sunt ergo ea quae
sunt in voce", et non dicit "voces sunt notae etc."

<5> Item. Videtur quod falsum dicat cum dicit quod voces sunt
notae passionum, sed deberet dicere quod species. Et hoc est ideo,
quia cum aliquis imponens instituit aliquid ad significandum, oportet

5 ponatur] ponitur O   11 est] sit O   16 item] + ti sed exp. O   18 aliud]
alius O ut v.   26 ideo] idem O

tet quod habeat illud apud se quod imponitur ad significandum et illud ad quod significandum imponitur. Ergo si res non est in anima, sed species rei (sicut lapis non est in anima, sed species lapidis), ergo imponens vocem non imponit vocem ad significandum rem, sed rei speciem, eo quod species rei est in anima, et non res. Sed vox significat illud ad quod imponitur ad significandum, et imponitur ad significandum speciem rei, et non rem, eo quod species rei erat in anima et non res, [similiter, cum vox non sit in anima erit] ergo vox debet significare speciem rerum et non rem. Simili modo potest argui quod vox non debeat <im>poni ad significandum passiones, sed species vocis, quia si <c> imponens haberet apud se cui imponitur, sicut vox non poterat imponi ad significandum res, sed species rei, eo quod species rei erat in anima et non res, similiter cum vox non sit in anima, sed species vocis, vox non imponitur ad significandum passiones, sed species vocis. Si ergo <species vocis est> illud quod imponitur ad significandum passionem, manifestum est quod non est verum quod voces sint notae passionum, sed species vocum.

<6> Item. Quaestio est utrum vox significet naturaliter <aut> ab impositione. Quod autem vox significet naturaliter, videtur. Quod sic est, quia vox est obiectum auditus; sed omne sensibile alterius sensus ab auditu naturaliter [re]mouet suum sensum et non ab impositione; ergo similiter debet esse in auditu. Ergo, cum vox sit sensibile auditus, non movebit sensum ab impositione [ergo similiter debet esse in auditu].

Item. Quodlibet instrumentum naturaliter est ad suum actum, sicut securis ad secandum, quare vox naturaliter est ad significandum.

<7> Item. Ipse dicit quod voces sunt signa passionum; sed passiones sunt affectus animae; ergo omnes voces significant affectum.

2-3] Cf. Arist. *de An.* III.8.431b29 – 432.a1

1 quod] et *O* 2 ergo] solutio *O* 10 passiones] voces *O* 13 species] + *i sed exp. O* 23 ab impositione] ad impositionem *O* 29 affectus] afferentes *O*

Sic ergo nulla est divisio quod vocum quaedam significant affectum, quaedam vero conceptum, sed omnes significant affectum, quod falsum est.

<8> Item. Ipse dicit quod voces sunt signa passionum et ita rerum. Et hoc non videtur esse verum in omnibus, eo quod aliquando contingit quod vox significet se ipsam. Et sic non est verum id quod dicit universaliter, quod vox sit signum rei, quia aliquando est signum sui ipsius. 5

<9> Item. Ipse dicit quod res et intellectus sunt idem, voces autem et figurae non sunt eadem. Sed quod voces sint eadem sic ostenditur: Sic enim est quod vox est qualitas; qualitas est unum de generibus; tunc ergo qualitas est res; quare cum vox sit qualitas, vox erit res; et sic, cum res sint eadem, voces erunt eadem. Et si hoc non est verum, quod voces sint eadem, non est possibile quod res sint eadem. 10 15

<10> Item. Videtur quod hoc sit falsum, quod Aristoteles dicit, scilicet quod voces non sint eadem, quia videtur quod sint eadem. Si[cut] voces non sunt eadem apud omnes, neque nomina et verba erunt eadem; et si non eadem, nec orationes erunt eadem; si non eadem orationes, nec idem syllogismi; quare nec eadem demonstrationes; quare, cum demonstrationes non sint eadem, neque scientiae erunt eadem, quod falsum est. 20

<11> Item. Videtur quod sit falsum quod res sint eadem, quia quaedam sunt res naturales, quaedam ex artificio. Res vero quae sunt ab arte (sicut domus et huiusmodi) non sunt eadem, quia apud quosdam sunt domus hexagonae et pentagonae. Et sic non omnes [33rb] res sunt eadem apud omnes. Non ergo est verum universaliter illud quod ipse dicit, quod res sunt eadem apud omnes. 25

2 affectum] conceptum O 4 ita] itai O ut v. 12 sit] est O 21 sint] sunt O 25 sunt] sint O 28 dicit] iter. O

Solutio

<Ad 1> Ad illud quod primo quaeritur, dicendum quod sunt quaedam sensibilia quorum natura est principium solum, quaedam vero quorum natura et anima. Sensibile illud cuius natura est principium solum est sicut color et durum et molle, <et> huiusmodi non imponitur ad significandum. Aliud est autem sensibile cuius natura est principium et anima, sicut vox, quia vox est sonus procedens ab ore animalis, et huiusmodi potius debet imponi ad significandum, eo quod signum et signatum convenientiam debent habere inter se; unde, cum passio significata sit sic passio animae, debuit significari per signum tale quod haberet aliquid ab anima; quare, cum vox sit huiusmodi, potius debuit ad significandum imponi quam alia sensibilia.

<Ad 2> Item. Quod non quaecumque vox patet, quia signum et signatum convenientiam aliquam debent habere ad invicem; sed vox non causatur a quacumque anima, sed solum ab anima rationali, eo quod vocis litteratae non erat principium quaecumque anima, sed solummodo anima rationalis.

Item. Passio cuius vox erat signum erat passio animae rationalis, quare debuit significari per vocem cuius principium erat anima rationalis; haec autem est vox litterata; quare potius sensibile auditus quae est vox litterata potius debuit institui ad significandum quam alia vox. Et sic solvitur illud quod quaerebatur, scilicet propter quid sensibile auditus imponitur ad significandum et propter [hoc] quid hoc magis quam aliud.

<Ad 3> Item. Non solum debuit imponi ad significandum huiusmodi sensibile, sed aliud. Et huius[modi] ratio est: Quia scientia fit duobus modis, aut per inventionem aut per doctrinam. Scientia autem quae fit per inventionem non indiget signo, scientia autem quae

3 illud] autem O   4 durum] dicuntur O   4 non] autem O   6 procedens] praecedens O   9 cum] *vel* tam O   9 sit] est O   16 anima] vera O   18 animae] anima O   26 et] ad O

fit per doctrinam indiget; unde ad hoc quod aliquis habeat scientiam per doctrinam indiget signo, etsi non debeat hoc habere per inventionem. Quod patet, quia sicut dicit Aristoteles, unumquodque intendit salvare suam speciem et multiplicare se (sicut homo intendit salvare speciem), et quia non poterat eam salvare in eodem numero quasi esset corporale, necesse fuit habere virtutem generativam et potentiam multiplicandi se secundum individua. Similiter manifestum est in sciente, quia sciens in quantum huiusmodi intendit multiplicare scientiam suam in aliquo; cum ergo non possit salvare eam in seipso, eo quod ipso corrupto corrumpitur eius scientia, sicut ergo necesse erat hominem habere potentiam generativam ad salvandum speciem, sic necesse fuit scientem habere signum quod generaret suam scientiam in aliquo. Et propter hoc necesse fuit quod vox imponeretur, et sic[ut] necessarium fuit sensibile auditus imponi ad significandum.

Et non sufficiebat [quod]. Cum sciens maxime intenderet salvare suam scientiam, plus enim erat salvata cum erat salvata quantum ad tempus totum quam cum erat salvata in parte temporis. Cum non posset eam salvare quantum ad totum per signum quod est vox, teo quod docet non aliquis per vocem nisi dirimit, et necesse fuit ut haberet signum aliquod per quod posset salvare scientiam quantum ad totum tempus. Hoc autem <est> figura. Ergo per signum quae est vox salvabat scientiam suam quantum ad partem temporis, per signum quod est figura quantum ad totum tempus. Verius tamen signum est signum quod est vox quam signum quod est figura, eo quod certior est scientia et magis habetur de facili quod habetur per signum quod est vox. Et hoc testatur Aristoteles dicens quod sola

3-7] Cf. Arist. *de An.* II.4.415a23-b7 191.27-192.1] Cf. Arist. *Met.* I.1.980b1-25

2 hoc] hic *O* 2 per] *O ut v.* 3 unumquodque] unum quia *O* 7 multiplicandi] multiplicando *O* 8 sciente] scientis *O ut v.* 17 plus] prius *O* 17 enim] autem *O* 18 totum] certum *O* 18 cum non] quando *O* 22 ergo] sed *O* 25 quod est] *iter. O*

animalia auditum habentia disciplinalia sunt, scientia autem quae habetur per figuram non est recta nec ita de facili habetur. Propter hoc signum quod est vox verius est quam signum quod est figura.

[33va] <Ad 4> Ad aliud autem quod postea quaeritur, dicendum est quod non omnes voces sunt signa passionum, sed solum voces literatae, sicut dictum est. [Sic] ut ergo notet participationem in voce, dicit quod ea quae sunt in voce sunt signa passionum etc. Et illa conclusio sic potest haberi ex illis quae posita erant in prooemio (quod dicendum erat quid nomen, quid verbum, quid oratio et quid enuntiatio). Fit ergo talis argumentatio: Quia dictum fuit in prooemio “nomen est nota passionis quae est in anima”, et verbum similiter, et enuntiatio et oratio, et haec sunt ea in voce, ergo quae sunt in voce sunt [in anima secundum essentiam suam quaedam secundum speciem] nota passionum quae sunt in anima.

<Ad 5> Ad aliud autem quod postea quaeritur, dicendum quod quaedam res sunt in anima secundum essentiam suam, quaedam secundum speciem. Et iste qui imponit vocem ad significandum habet eam in anima secundum essentiam suam. Unde alio modo est vox in audiente et loquente, quia audiens apprehendit speciem vocis, et non est apud audientem vox secundum essentiam suam sed secundum speciem, quia vox cum procedit ab ore generat speciem suam in aere et sic usque ad auditum. Sed non similiter est in loquente, quia loquens [ag] generat vocem, unde habet principia sufficientia vocis apud se (secundum autem linguae motum ad palatum exit aer, et sic fit vox cum animal loquitur). Et propter hoc etiam manifestum quod doctrina sive scientia melior est quae fit per vocem, quia, cum loquens sit generans vocem et sic generet quando vult, sic possum dicere quod huiusmodi sciens docet quando vult; sed docens per figuras non docet quando vult, eo quod non sunt semper figurae praesentes apud ipsum nec ipsius est facere figuras.

10 fit] fiat *O*   18 eam] ea *O*   19 audiente] m-te *O*   20 secundum] sed *O*
 22 auditum] auditumi *O a.c.*   23 in] + oite *O*

<Ad 6> Ad aliud autem quod postea quaeritur, quod voces naturaliter [non] significant, sicut quidam dicunt quod omnes homines habent in principio unum idioma naturale, sed per assuetudinem convertuntur ad aliud. Sed quod illud sit falsum patet, quia sicut dicit Aristoteles in principio *Ethichorum*, quod est a natura numquam assuescit in contrarium, sicut lapis si milesies proicitur sursum; quare similiter erit falsum. Unde si illud idioma quod habet homo in principio esset naturale, tunc contingeret quod etiam homines in medio suae aetatis et in fine sic loquerentur. Propter hoc dicendum est quod non est unum idioma in principio hominis, sed sunt plura, ut hebraicum graecum latinum, et tunc homo potest habere omnia idiomata per consuetudinem, et sic nullum est naturale.

Ad aliud quod obicitur, dicendum est quod non est simile in visu et in aliis sensibus, eo quod alia sensibilia a voce unam habent comparisonem (scilicet ad suum sensum), sed sensibile auditus (sicut vox) duas habet comparationes. Habet enim comparisonem ad sensum quem movet et aliam comparisonem ad intellectum sive passionem quae est in anima cuius est signum, sed alia sensibilia <non> sic se habent.

<Ad 7> Ad aliud autem quod postea quaeritur, dicendum est quod quaedam sunt res quae sunt in anima secundum essentiam suam (sicut affectiones, id est gaudium, tristitia et huiusmodi), quaedam autem secundum speciem suam. Passiones autem quae [significantur] in anima [ab eis quae] sunt secundum essentiam suam dicuntur affectus, unde voces significantes huiusmodi passiones dicuntur <significare> affectum; voces autem quae significant[ur] ab

5–6] Cf. Arist. *EN* II.1.1103a20 – 26

2 homines] principium *O* 3 idioma] p(rae)di(m) *O* 4 convertuntur] convertitur *O* 5 principio] + primi *sed exp.* *O* 5 ethichorum] elenchorum *O* 7 idioma] idem *O* 7 homo] primum *O* 10 idioma] p(rae)di(m) *O* 10 in] a *O* 10 hominis] orationis *O* 17 et] ad *O* 18 passionem] passio *O* 25 affectus] effectus *O a.c.* 26 affectum] affectus *O*

eis] passiones quae sunt in anima secundum speciem suam dicuntur significare conceptum. Et sic non omnes voces significant conceptum, sed quaedam conceptum, quaedam affectum.

<Ad 8> Ad illud autem quod postea quaeritur, dicendum est quod vox sicut rationalis philosophia sive logica dupliciter potest considerari, vel inquantum est instrumentum, et sic <***>, vel inquantum substantia in se quaedam, et sic est aliquid aliorum quae sunt. Et similiter est de anima. Potest enim considerari uno modo inquantum est substantia quaedam, <et sic est res>, vel secundum potentias suas, et sic est <in potentia> ad omnia. Similiter dicendum est quod vox dupliciter potest considerari: Inquantum est substantia quaedam, et sic est res, et hoc modo potest esse signum sui ipsius; considerando autem inquantum est signum, sic se habet ad omnia indifferenter, et sic non aliquid determinat.

[33vb] <Ad 9> Ad aliud autem quod postea quaeritur dicendum est quod vox dupliciter comparatur, quia potest comparari ad sensum et ad intellectum. Comparando autem ad sensum, tunc est vox sub eisdem dispositionibus (scilicet acutum et grave) et huiusmodi movent sensum uniuscuiusque. Sicut manifestum est dicere <quod> alia sensibilia sunt eadem apud omnes, sic verum est dicere quod voces eadem, et sic sunt res. Comparando autem ad intellectum, sic non sunt eadem apud omnes, quia non sunt notae passionum in anima sub eisdem dispositionibus.

<Ad 10> Ad illud autem quod postea quaeritur, dicendum quod logica dupliciter potest considerari: Vel inquantum dicitur a logos quod est sermo vel a logos quod est ratio. Si autem rationalis philosophia dicatur doctrina quae fit per sermonem, et non scientia, <quae est> eadem apud omnes, non erit doctrina eadem apud omnes. Si autem dicatur a logos quod est ratio, et sic consideratur prout est scientia, <erit eadem apud omnes>. Similiter logica dupliciter

5 vox] non O   6 <***>] spat. vac. habet O   20 sunt] t add. s.l. O   26–27 philosophia] principia O   30 logica] quae O

potest considerari ut talis scientia vel ut doctrina.

<Ad 11> Ad aliud autem quod ultimo quaeritur, dicendum quod compositio domus non <est> nisi per partes ipsius, et si[c] sunt partes a natura, similiter domus erit a natura, quia sicut dicit Aristoteles in libro *De anima* <anima> non facit novas similitudines rerum, sed compositiones. 5

<LECTIO 4>

Est autem quidam intellectus sine vero et falso (1.16a10 – 11)

Sicut dictum est, in isto capitulo intentio Aristotelis erat determinare principia enuntiationis [sicut dictum est], in quo ponebantur tres partes, in quarum prima proponitur quae communiter consequerentur nomen et verbum et orationem (sive dicibile complexum et incomplexum). In secunda autem parte determinantur differentiae de dicibili complexo ad dicibile incomplexum. In tertia autem parte et ultima ponebantur differentiae unius dicibilis incomplexi ad aliud. Iam determinavit primam partem, hic autem consequitur de secunda, in qua ponit differentiam inter dicibile complexum et dicibile incomplexum, concludens ultimo quod nomen et verbum significant intellectum sine compositione et divisione. 10

In ista parte sic procedit, dicens quod sicut est <in> intellectu quod quidam intellectus est sine vero et falso, quidam autem cum iam sic necesse est alterum inesse, similiter erit in voce, eo quod vo- 15 20

5] Cf. Arist. *de An.* III 7-8; cf. Bonaventura, *In sent.* 3, xxxvii d.1

11 determinantur] determinatur O   12 incomplexum] complexum O   18 intellectu] intellectum O ut v.

ces sunt signa passionum quae sunt in anima, quae passiones sunt intellectus. Et postea dicit quod intellectus qui est sine compositione et divisione est intellectus sine vero et falso, intellectus cum compositione et divisione est intellectus cum vero et falso. Cum ergo nomina et verba non significant intellectum cum vero et falso, 5 erunt similia intellectui sine compositione et divisione. Et sic patet continentia.

Ordo autem illius partis ad partem praecedentem et ad subsequentem patet per ea quae iam dicta sunt.

Item. Partium quae sunt in hac lectione patet ordo, quia prius est 10 [ordo] quaerere utrum voces sunt aliquae quae significant sine vero et falso, et hoc habito tunc est quaerere ulterius quae sint illae voces, et istas duas quaestiones docet determinare ad hunc ordinem.

<Quaestiones>

<1> Hiis habitis, quaestio prima posset esse: Ipse dicit quod similiter erit in voce, sicut in intellectu, quod aliquando vox erit sine 15 vero et falso, aliquando erit cum vero et falso. Et propter hoc tangit differentiam nominis et verbi ad enuntiationem, et non ad orationem, eo quod orationi in quantum est oratio non debetur quod significet verum vel falsum, sed enuntiationi debetur. Cum ergo sit prius oratio quam enuntiatio, quaeritur propter quid non prius 20 ponit differentiam inter nomen et verbum et orationem.

<2> Item. Veritas et falsitas sunt primo in re, unde si sunt in intellectu non sunt nisi de re [verbi]. Quaeritur ergo propter quid non dicit primo in hunc modum. Scilicet ipse non poneret comparationem inter vocem et rem et intellectum respectu veri et falsi, nisi, 25 sicut ponit similitudinem vocis ad intellectum, poneret similitudinem intellectus ad rem (dicimus quod sicut est in re quod aliquando

12 quaerere] quaere O   15 aliquando] aliqua O   17 ad enuntiationem] de enuntiatione O ut v.   24 ipse non] inv. O   25 respectu] + verbi sed exp. O
25 nisi] ut O

est veritas vel falsitas, aliquando aut<em> sine veritate et falsitate, similiter in intellectu), non autem sic est.

[34ra] <3> Item. Dicit quod circa compositionem et divisionem est veritas et falsitas. Cum ergo sit duplex compositio (quaedam quae est actus ad substantiam, quaedam quae est formae ad materiam), aut ergo loquitur de ista compositione quae <est> actus ad substantiam, aut de alia. Si autem de illa quae est formae ad materiam, hoc autem est falsum, quia huiusmodi compositio est in nomine. 5

Item. Si de ista quae est actus ad substantiam, cum igitur huiusmodi compositio sit in verbo, verbum significabit verum vel falsum. 10

<4> Item. Si significat verum vel falsum, debetur compositioni, eo quod circa compositionem est veritas vel falsitas. Cum reperiatur compositio in oratione optativa et in aliis, huiusmodi orationes significabunt verum vel falsum, et sic non solum indicativa significabit verum vel falsum. 15

<5> Item. Ipse dicit quod nomen et verbum non significant verum vel falsum, et hoc videtur falsum in verbis primae et secundae personae in quibus intelligitur nominativus definitus.

<6> Item. Videtur hoc idem esse falsum in verbis impersonalibus quae significant rem sui verbi, ut in hoc verbo "curritur". 20

<7> Item. Hoc idem videtur habere instantiam in huiusmodi verbis quae sunt exceptae actionis, quae per se sumpta significant verum vel falsum, ut in hoc verbo "fulminat", "tonat" et huiusmodi.

<Solutio>

<Ad 1> Ad illud quod primo quaeritur, dicendum est quod quaedam sunt differentiae positae in definitione nominis et verbi et orationis, per quas differt nomen ab oratione, et verbum similiter, sicut per huiusmodi differentiam positam in definitione nominis 'cuius nulla pars est significativa per se sumpta' differt nomen ab oratio- 25

7 aut] dicit O 20 verbi] + et *sed exp.* O 23 tonat] notat O 26 verbum] verbo O

ne, et similiter per eandem positam in verbo; sunt autem aliae differentiae, per quas differt nomen et verbum ab enuntiatione, et istae differentiae non ponuntur in definitione nominis nec in definitione verbi, sed consequuntur, sicut haec quae est ‘significare intellectum sine vero et falso’ consequitur nomen et verbum. Cum ergo per differentias positas in definitione nominis et verbi differt nomen ab oratione, et verbum, in parte illa in qua ponebat differentias nominis debuit ponere differentias nominis ad orationem et non hic.

Aliter autem potest solvi: Dicendum quod quaedam sunt differentiae quae consequuntur nomen per se, quaedam quae consequuntur verbum per se. Nomen consequitur tunc ‘pars orationis’, et verbum similiter; et non utrumque per se consequitur, quia ex nomine et alia parte orationis potest construi oratio; sed nomini et verbo debetur solum quod sint partes orationis, quia ex nomine et alia parte orationis non potest construi enuntiatio, sed oratio potest. Et sic nomen et verbum insimul consequitur haec differentia ‘pars enuntiationis’.

<Ad 2> Ad illud quod postea quaeritur, dicendum est quod non debuit ponere comparisonem <rei> ad intellectum quantum ad veritatem et falsitatem, sicut ponebatur comparatio vocis ad intellectum, eo quod non similiter erat in re veritas et falsitas, sicut in intellectu et in voce, quia veritas et falsitas sic se habebant et non poterant separari a re (semper enim est res vera vel falsa). Unde alterum istorum semper se tenet cum re, quia si dicatur “homo currit”, sic se habebit quod res erit aut non erit; si erit, tunc est vera; si non erit, tunc est falsa. Sed non solum dicitur veritas in sermone, quia res significata sit vel non sit, sed quia significat rem esse vel non esse. Similiter non solum dicitur esse intellectus verus, quia intelligat rem quae est vel quae non est, sed quia significat rem intellectam esse vel non esse. Et non semper sic est quod intellectus significet rem intel-

3 differentiae] duae O 4 consequuntur] cum sequuntur O 16 differentia] differentiae O 16 pars] partem O 26 quia] quod O 30 quod] quia O 30 significet rem] *inv.* O

lectam esse vel non esse, quia intelligens dum accipit speciem rei, non propter hoc dicit rem esse vel non esse. Similiter non semper est veritas vel falsitas in sermone, quia si dicam “hominem currere”, non signific[and]o quod hoc sit verum in praesenti nec quod hoc fuit nec quod hoc erit verum, unde non significat verum vel falsum. Significat tamen ista oratio quod <res> est vel quod non est; ergo oratio sic vera vel falsa, quia res significata est vel non est t[et] si hoc s[ic]t, semper erit vera vel falsa. Sed non dicitur oratio vera nec intellectus verus, quia significat rem quae est vel quae non est, sed quia rem significat esse vel non esse, et ita, cum hoc sit semper a parte intellectus [nec a parte orationis], nec semper erit oratio vera vel falsa nec intellectus, et sic non ponit similitudinem a parte rei, ut diceretur quod sicut res aliquando sit vera aliquando sit falsa, quod similiter e[st] intellectus.

[34rb] <Ad 3> Ad illud autem quod postea quaeritur, dicendum est quod cum dicitur quod circa compositionem est veritas vel falsitas, hoc intelligendum est de compositione actus ad substantiam. Sed duplex est compositio actus ad substantiam, quia quaedam est in potentia, quaedam in actu. Et in potentia dicitur proxima vel remota. Parti<cipi>um significat compositionem actus ad substantiam in potentia remota, verbum autem in potentia proxima, ut si dicam “curro”. De neutra istarum intelligitur quod veritas vel falsitas sit circa compositionem, sed intelligitur quod sit circa compositionem actus ad substantiam quae est in actu, et sic est quando ponitur verbum inter extrema.

<Ad 4> Ad aliud autem quod quaeritur de verbis optativis et imperativis, dicendum est quod non significant compositionem per modum actus, ut si dicam “utinam legam”, et propter hoc non est verum quod compositioni huiusmodi debeatur veritas vel falsitas.

<Ad 5> Ad aliud autem quod postea quaeritur de verbis primae

7 oratio] res O   7 quia] quod O   7 significata] significanda O   9 quia] quod O   11 intellectus] + orationis *sed exp.* O

et secundae personae, dicendum est quod verba primae et secundae personae significant orationem perfectam apud grammaticum, apud logicum non, et sic non significant neque verum neque falsum apud logicum. Et huius[modi] ratio est, quia ex natura personae est quod in verbis primae et secundae personae intelligitur nominativus definitus. Unde cum hoc dicit <grammaticus, hoc dicit> propter hoc ut assignet differentiam personae ad personam. Cum igitur logicus non intendit ordinem verbi cum nomine nisi quantum ad tempus consignificatum in verbo et modum, et non quantum ad personam, cum ex natura personae sit hoc quod in verbo primae et secundae personae intelligitur nominativus definitus, et ita quod sit oratio, <cum> non consideret logicus ordinem a parte personae, non erit oratio quantum ad logicum.

<Ad 7> Ad aliud autem quod postea quaeritur de verbis exceptae actionis, ut “fulminat”, “tonat” et huiusmodi, dicendum est quod huiusmodi verba habent vim orationis quantum ad grammaticum, non tamen quantum ad logicum. Et ratio est quod, quamvis huiusmodi vim habeant orationis quantum ad grammaticum, hoc est ex natura actus qui est exceptus. Cum ergo logicus non considerat nisi quantum ad tempus et modum, et numquam ad actus quos significant (et hoc patet per definitionem verbi quam ponit in hoc libro, dicit enim quod verbum <est> quod significat tempus etc. et non dicit quod verbum <est> quod significat agere vel pati) –. Sed grammaticus considerat verbum quantum ad agere vel pati (et hoc per definitionem verbi positam patet apud ipsum, in qua ponitur agere vel pati, unde definitio apud ipsum talis est: *verbum est quod cum modis tet formis et verbis et temporibus agendi vel patiendi significativum*, et sic considerat verbum quantum ad agere vel pati) –. Unde et verbum epracticum plus est verbum apud logicum quam alia ver-

26–28] Cf. Prisc. *Inst. gramm.* VIII.I.1 (ed. Hertz, 369)

3 significant] significant O   5 quod] quia O   7 assignet] assignat O   12
 consideret] considerat O   15 tonat] notat O   29 epracticum] *i.e.* hyperpracticum
 cum

ba, apud autem grammaticum est minus verbum, sicut hoc verbum “est”. Cum ergo in huiusmodi verbis sit ex natura actus oratio perfecta, et non considerat logicus verbum quantum ad actus, non habebunt huiusmodi verba vim orationis apud logicum, licet habeant apud grammaticum. 5

<Ad 6> Ad aliud autem quod postea quaeritur de verbis impersonalibus, dicendum quod non habent vim orationis apud logicum. Unde si dicam “legitur”, apud logicum non est oratio sicut apud grammaticum, et ita non significant verum vel falsum apud logicum. Et huius[modi] ratio est, quia istae sunt differentiae orationis apud grammaticum, ‘suppositum’ et ‘appositum’, et non sunt differentiae istae apud logicum, sed istae ‘subiectum’ et ‘praedicatum’. Cum ergo subiectum [est] in quantum est pars orationis apud logicum habet istas differentias ‘universale’, ‘particulare’, ‘indefinitum’ et ‘singulare’, cum non reperiantur istae differentiae, neque reperitur subiectum et praedicatum, quare non erit oratio apud logicum, et sic etiam non significabit neque verum neque falsum. 10 15

<LECTIO 5>

Huiusmodi autem signum hircocervus etc. (1.16a16 – 17))

[34va] Determinavit superius differentias quae quidem consequuntur dicibile complexum et dicibile incomplexum, sicut nomen et verbum et orationem. Determinavit autem consequenter differentiam dicibilis incomplexi ad dicibile complexum, quae talis fuit: Scilicet quod dicibile incomplexum, sicut nomen et verbum, significat intellectum 20

2 oratio] alia O   21 incomplexi] incomplex O   22 incomplexum] complexum O   22 significat] significant O

sine vero et falso, dicibile autem complexum significabit intellectum cum vero et falso. Et ad hoc ostendendum positus fuit superius talis syllogismus: Nihil quod significat intellectum sine compositione et divisione significat intellectum cum vero et falso; sed verba et nomina sunt huiusmodi quod significant sine compositione et divisione; ergo non significant verum vel falsum. 5

In praesenti autem parte ostendit illud idem in nomine composito per dictionem, sicut in hoc nomine "equiferus", quod est nomen compositum ex oppositis, tamen neque verum neque falsum significat, ergo multo magis neque in nominibus simplicibus reperietur quod significant verum vel falsum. Et est locus a maiori sicut dicit Commentator. Et hoc habito, quod hoc nomen "equiferus" non significat neque verum neque falsum, addit ulterius: Nisi *addatur esse vel non esse vel simpliciter vel secundum tempus* (1.16a18 – 19). Propter hoc potest haberi quod hoc verbum "esse" consignificat cum tempore et hoc nomen "equiferus" non significat cum tempore. Et sic habetur differentia unius dicibilis incomplexi ad aliud dicibile incomplexum, scilicet nominis ad verbum. Secundum hoc patet continentia et ordo trium partium huius capituli, in quarum prima posuit differentias communiter quae sequebantur dicibile complexum et incomplexum; et in secunda ponebatur differentia dicibilis incomplexi ad dicibile complexum; in tertia unius dicibilis incomplexi ad aliud. 10 15 20

<Quaestiones>

<1> Hiis habitis, quaestio prima posset esse: Sicut dictum est, [quod] nomen significat verum vel falsum, si addatur esse vel non esse, ergo superflue additur hoc quod dico "esse simpliciter vel secundum 25

11–12] Cf. Boeth. *in Perih.*² (ed. Meiser, 50)

10 nominibus] omnibus O   11 significant] significat O   17–18 incomplexum] complexum O   24 dictum] etiam O

tempus”.

<2> Item. Sicut tempus est dispositio verbi ad hoc ut sit enuntiationis pars, sic[ut] modus finitus est dispositio verbi ad hoc ut sit pars enuntiationis. Quaeritur ergo propter quid dicit “hircocervus non significat verum vel falsum nisi addatur esse vel non esse vel secundum quid vel secundum tempus” et non “secundum modum finitum”, cum modus finitus sit dispositio verbi ad hoc ut sit pars enuntiationis [secundum tempus]. 5

<3> [sicut] Nomen non significat verum vel falsum nisi addatur esse vel non esse vel simpliciter vel secundum tempus. Quaeritur ergo propter quid [non] dicit quod nomen non significat verum vel falsum nisi addatur esse simpliciter vel esse secundum tempus et non dicit quod <verbum> non significat verum vel falsum nisi addatur nomen vel simpliciter vel secundum rectum casum. 10

<4> Item. Videtur quod contradicit definitio<ni> verbi quam ponit postea, quia dicit quod nomen non significat verum neque falsum nisi addatur esse simpliciter vel secundum tempus, et ita dicit quod aliquod verbum est quod significat esse simpliciter et non secundum tempus, et sic quod aliquod verbum sit quod non significet esse secundum tempus, sed sine tempore; sed in definitione verbi dicit quod significat tempus hoc verbum “est”; et si illa definitio bene est assignata, ergo convenit omni verbo; quare omne verbum con- 20
significat cum tempore. Hoc autem contrarium est ei quod dictum est prius.

Solutio

<Ad 1> Ad illud quod primo quaeritur, dicendum est quod illud quod dicit “esse vel non esse vel simpliciter vel secundum tempus” solet habere multas expositiones. Et uno modo exponitur sicut in 25

2 dispositio] duplex O   16 nomen] + s *sed exp.* O   22 convenit] contingit O

commento, ut dicatur esse simpliciter, hoc est secundum praesens, esse autem secundum tempus, sicut esse vel futurum vel praeteritum. Et ista expositio recta sic patet, quia praesens tempus est quod est principium futuri et praeteriti, unde praesens tempus est medium continuans praeteritum tempus et futurum. Cum ergo omne continuans in quantum huiusmodi sit simpliciter, ut patet in puncto quod est continuans partes duas lineae, recte dicitur praesens tempus simpliciter. 5

Sed quod ista expositio nulla sit videtur per hoc quod postea dividit esse secundum tempus <in> praesens, praeteritum et futurum. Propter hoc alio modo deberet exponi, et melius, ut dicatur esse simpliciter omne quod non est secundum tempus determinatum, sicut [34vb] in propositionibus necessariis, in quibus est esse simpliciter, et non secundum tempus determinatum, sicut contingit in propositionibus contingentibus. Et quod ista expositio recta sit habetur ab Aristotele in libro *Priorum*, in capitulo de mixtione, ubi dicit, quando intendit accipere propositionem necessariam, [dicit] quod propositio accipienda non ut nunc, sed simpliciter et non secundum tempus determinatum. 10 15

Et sic patet: Qui dicit Deum esse simpliciter et non secundum tempus, bene addit differentias esse simpliciter vel secundum tempus, quia enuntiatio perficitur ab actu animae. Actus autem multiplicatur secundum quod esse multiplicatur, et esse secundum tempus. Esse autem multiplicatur, quia aut erit contingens aut erit necessarium taut ergo contingens impossibile occurrit raro esse autem necessarium est scientia esse vero contingens in pluribus est 20 25

1–3] Cf. Boeth. *in Perih.*² (ed. Meiser, 50 – 52) 6–7] Boeth. *in Perih.*² (ed. Meiser, 51) 9–10] Cf. Arist. *Int.* 5.17a10 – 13 17–19] Cf. Arist. *APr.* I.15.34b24

2 autem] aut O 6–7 puncto] exposito O 13 necessariis] veritas O 16 ubi] ut O 16 quando] + du *sed exp.* O 17 accipere] accidere O 18 accipienda] accipiendi O 18 nunc] *vel* non O 20 non] esse O

oppositio esse vero esse vero contingens raro est plures et secundum multitudinem secundum tempus multiplicantur definitiones animae sive actus†. Item, secundum multitudinem esse secundum tempus multiplicatur actus sive habitus animae, quia aut erit esse secundum praesens tempus aut praeteritum aut futurum †aut secundum praesens est intelligentia in esse simpliciter multiplicatur actus sive habitus anima†, qui actus sunt perfectiones enuntiationis, et ideo bene addit istas differentias cum dicit “nisi addatur esse vel secundum tempus”.

<Ad 2> Ad aliud quod postea quaeritur, dicendum est quod in ista parte ostendit quod nomen per se non significat neque verum neque falsum nisi addatur esse vel non esse, et tunc significat verum vel falsum, et addit ei quod est esse vel non esse ‘simpliciter vel secundum tempus’. Et non dicit “esse simpliciter vel secundum modum”, eo quod veritas et falsitas diversificantur secundum differentias temporis et non secundum differentias modi. Hoc patet ut si dicam “Antichristus est”, haec est falsa, haec autem est et erit vera “Antichristus erit”. Item, haec est falsa “Caesar est homo”, “Caesar fuit homo” haec est vera. Similiter per differentias esse diversificatur veritas et falsitas, ut esse necessario est veritas necessaria, contingenter est veritas contingens. Et propter hoc recte addit ei quod est esse secundum tempus et non esse secundum modum, eo quod secundum differentias modi non variatur veritas neque falsitas.

<Ad 3> Ad illud quod postea quaeritur de casu, dicendum est quod secundum differentias casus similiter non variatur veritas neque falsitas, et propter hoc non dicit “nisi addatur nomen simpliciter vel secundum casum”.

<Ad 4> Ad illud autem quod ultimo quaeritur, quod cum dicitur in definitione verbi “Verbum est quod significat tempus”, hoc quod dico “tempus” est ibi differentia modi significandi et non rei signi-

2 definitiones] *vel* dispositiones *an legendum?*   8 nisi] + *bi sed exp. O*   14
vel] *sed O*   20 necessario] *necessaria O ut v.*

ficatae. Cum autem dico ex ista parte “nisi addatur esse simpliciter vel secundum tempus”, hoc quod dico “tempus” non est differentia modi significandi, sed est differentia rei significatae; et sic esse simpliciter [non] est differentia rei significatae et non modi significandi, sicut est in necessariis propositionibus.

5